

„MOIM ZDANIEM”

Program nauczania języka polskiego
w klasach 4–8 szkoły podstawowej

Seria: „Moim zdaniem” (Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe)

Autorki serii: Ewa Kędzior, Małgorzata Solarska, Irmina Żarska

Zgodny z podstawą programową zawartą w Rozporządzeniu
Ministra Edukacji z 11 marca 2026 r. (Reforma 2026 – „Kompas Jutra”)

autorka programu: Katarzyna Polak

Spis treści

1. Wstęp i podstawa prawna	2
2. Koncepcja pedagogiczno-metodyczna programu	3
3. Cele kształcenia i wymagania podstawy programowej (klasy IV–VIII)	6
4. Procedury osiągania celów i formy pracy	15
5. Indywidualizacja i edukacja włączająca	18
6. System oceniania, samooceny i monitorowania postępów	20
7. Szczegółowy plan dla klasy IV	22
8. Perspektywiczny układ ramowy dla klas V–VIII	27
Podsumowanie i ewaluacja programu	30

1 WSTĘP I PODSTAWA PRAWNA

1.1. Wprowadzenie

Niniejszy program nauczania jest całościowym, spójnym i perspektywicznym opisem procesu dydaktyczno-wychowawczego z języka polskiego dla drugiego etapu edukacyjnego (klasy IV–VIII szkoły podstawowej). Program został opracowany jako bezpośrednia obudowa merytoryczna serii podręczników „Moim zdaniem” autorstwa Ewy Kędzior, Małgorzaty Solarskiej i Irminy Żarskiej. Głównym jego założeniem jest odejście od encyklopedycznego, transmisyjnego modelu edukacji na rzecz **aktywnego doświadczenia edukacyjnego**, w którym uczeń staje się podmiotem i współtwórcą procesu uczenia się. Program w pełni integruje cele tożsamościowe i polonistyczne z kształtowaniem **uniwersalnych** (kluczowych) **kompetencji przyszłości**, dzięki czemu stanowi skuteczne narzędzie pozwalające przygotować młodego człowieka do wyzwań dynamicznie zmieniającego się świata.

1.2. Podstawa prawna

Program został opracowany na podstawie aktualnie obowiązujących aktów prawnych i wytycznych Ministerstwa Edukacji Narodowej, wprowadzających reformę strukturalno-programową od roku szkolnego 2026/2027:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (zreformowana podstawa programowa pod nazwą „Reforma 2026 – Kompas Jutra”).
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 12 marca 2026 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych.
3. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z zaktualizowanymi zmianami).

1.3. Harmonogram wdrażania programu i serii „Moim zdaniem”

Z uwagi na stopniowe wprowadzanie reformy i nowych podręczników na rynek wydawniczy program zakłada układ dwupoziomowy: szczegółowy dla klasy IV (na podstawie dostępnego podręcznika) oraz perspektywiczno-ramowy dla klas V–VIII (zgodnie z harmonogramem ministerialnym i planem wydawniczym serii do roku 2030):

- Klasa IV – wdrożenie: rok szkolny 2026/2027 (pełna obudowa szczegółowa).
- Klasa V – wdrożenie i wniosek o dopuszczenie: 2027 r.
- Klasa VI – wdrożenie i wniosek o dopuszczenie: 2028 r.
- Klasa VII – wdrożenie i wniosek o dopuszczenie: 2029 r.
- Klasa VIII – wdrożenie i wniosek o dopuszczenie: 2030 r.

2 KONCEPCJA PEDAGOGICZNO- -METODYCZNA PROGRAMU

Koncepcja programu „Moim zdaniem” opiera się na humanistycznym, zorientowanym na ucznia podejściu do edukacji. Język polski przestaje być wyłącznie zbiorem reguł gramatycznych i chronologicznie ułożonych tekstów – staje się przestrzenią budowania relacji, krytycznego myślenia, samoregulacji oraz ekspresji własnego „ja”. Program serii „Moim zdaniem” odchodzi od tradycyjnego, transmisyjnego modelu nauczania na rzecz pedagogiki konstruktywistycznej, w której uczeń aktywnie buduje swoją wiedzę.

2.1. Profil Absolwenta i Absolwentki IBE jako drogowskaz

Program wdraża założenia Profilu Absolwenta opracowanego przez Instytut Badań Edukacyjnych (IBE). Dydaktyka polonistyczna nakierowana jest na rozwój trzech obszarów dobrostanu i sprawczości ucznia:

- **poznawczego:** przejście od odtwórczości do głębokiego analizowania, syntezy danych i weryfikacji informacji;
- **społecznego:** nacisk na kooperację, komunikację bez przemocy (NVC), szacunek dla różnorodności (neuroróżnorodność) i budowanie wspólnoty;
- **osobistego:** rozwijanie odporności psychicznej (rezyliencja), samoświadomości emocjonalnej i sprawczości.

2.2. Główne filary metodyczne programu

A. Integracja kompetencji przyszłości z polonistyką

Program odrzuca sztuczny podział na naukę przedmiotu i rozwój osobisty. Każdy rozdział (krąg tematyczny) podporządkowany jest wiodącej kompetencji kluczowej (zgodnie z zaleceniami Rady UE z 22 maja 2018 r. oraz kierunkami „Reformy 2026”). Treści w kolejnych rozdziałach podręczników skupiają się wokół konkretnych kompetencji, dla przykładu w klasie IV wygląda to następująco:

- kompetencje osobiste, społeczne i umiejętność uczenia się (rozdział I: *Poznajemy siebie i innych. O emocjach, relacjach i uczeniu się*);
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji (rozdział II: *Pośród słów i znaczeń. Język jako narzędzie myślenia i komunikacji*);
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości (rozdział III: *Od pomysłu do działania. Słowa w służbie przedsiębiorczości*);
- kompetencje obywatelskie (rozdział IV: *Nasze korzenie. Między przeszłością a teraźniejszością*);
- kompetencje STEM / logicznego myślenia (rozdział V: *Od liczby do wynalazku. Jak działa nasz świat?*);
- kompetencje 4K: kreatywność, kooperacja, komunikacja, krytyczne myślenie (rozdział VI: *Barwy kultury. Twórcze myślenie w praktyce*);
- świadomość i ekspresja kulturalna (rozdział VII: *Ścieżki wyobraźni. Czytamy, oglądamy, tworzymy*);
- kompetencje cyfrowe i higiena medialna (rozdział VIII: *W sieci możliwości. Mapa cyfrowego świata*);
- inkluzja i szacunek dla inności (rozdział IX: *Porozumienie w różnorodności. Razem w świecie różnic*).

B. Model spiralny i doświadczenia edukacyjne

Wiedza i umiejętności nie są wprowadzane jednorazowo. Program opiera się na modelu spiralnym – uczeń wraca do tych samych zagadnień (np. form wypowiedzi, części mowy, wartości) w kolejnych klasach (IV–VIII) na wyższym poziomie szczegółowości, postępując się pytaniami wiodącymi. Podstawową jednostką pracy jest **doświadczenie edukacyjne** – nauka poprzez działanie, eksperyment, projekt i autorefleksję.

C. Wykorzystanie neurodydaktyki i myślenia wizualnego

Program bazuje na biologicznych mechanizmach uczenia się. Uwzględnia rolę emocji, ruchu i bodźców zmysłowych w procesie zapamiętywania (neurodydaktyka). W serii stale obecne są elementy skonstruowane na bazie myślenia wizualnego (*sketchnoting*, mapy myśli, ikony oraz postacie przewodnie: profesorka Frazea i doktor Leksem). Narzędzia te pomagają uczniom (w tym uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, dysleksją czy ADHD) zdobywać wiedzę abstrakcyjną i budować trwałe ślady pamięciowe.

D. Przekład intersemiotyczny i zadania interdyscyplinarne

W celu rozwijania nieszablonowego myślenia program kładzie nacisk na zadania wymagające tłumaczenia kodu językowego na kody innych sztuk (plastyczny, muzyczny, teatralny, cyfrowy). Uczeń analizuje tekst literacki, by stworzyć plakat, afisz teatralny, komiks, teatrzyk kamishibai, żywy obraz czy algorytm – co wymusza głęboką, nienarzuconą interpretację sensów.

2.3. Realizacja trzech obowiązkowych modułów nowej podstawy programowej

Nowa podstawa programowa („Kompas Jutra”) wymaga obowiązkowego wdrożenia trzech perspektyw poznawczych. W tym programie nie stanowią one osobnych lekcji, lecz płynnie przenikają codzienne tematy:

- 1. Moduł kulturowy** – realizowany poprzez systemowy kontakt z kulturą wysoką i popularną (teatr, muzeum, film, komiks, malarstwo). Kontakt z dziełem sztuki traktowany jest jako doświadczenie estetyczne i emocjonalne, a nie sucha analiza faktów.
- 2. Moduł medialny** (edukacja medialna) – ukierunkowany na praktyczną i krytyczną analizę przekazów. Uczniowie od IV klasy uczą się odróżniać fakty od opinii czy prawdę od internetowego fałszu, a także rozpoznawać intencje nadawcy i mechanizmy reklamy. W starszych klasach poznają: dezinformację, bańki informacyjne oraz zasady etycznego korzystania z narzędzi sztucznej inteligencji (AI) i zasad higieny cyfrowej.
- 3. Moduł filozoficzny** (autorefleksja i tożsamość) – realizowany w formie pogłębionego namysłu nad metafizyką, człowiekiem, wartościami uniwersalnymi i własnymi stanami emocjonalnymi. Teksty literackie stają się „sytuacjami problemowymi” prowokującymi do dyskusji, argumentacji oraz stawiania pytań o granice moralne, wolność, empatię i odpowiedzialność (w klasach VII–VIII rozbudowany o ekofilozofię i odpowiedzialność za planetę).

2.4. Podmiotowość ucznia i autonomia nauczyciela

Nauczyciel w tej koncepcji przestaje być monopolistą wiedzy (transmitterem), a staje się towarzyszem, moderatorem i facylitatorem procesu edukacyjnego. Program promuje samodzielność uczniów (współtworzenie lekcji, formułowanie celów). Jednocześnie dokument ten szanuje autonomię nauczyciela – bogaty zasób materiału literackiego i językowego w podręczniku celowo pozwala pedagogowi na elastyczny wybór ścieżek edukacyjnych dopasowanych do dynamiki konkretnej grupy klasowej.

Koncepcja pedagogiczno-metodyczna programu »Moim zdaniem«

Humanistyczne, zorientowane na ucznia podejście do edukacji polonistycznej

1 FUNDAMENT PROGRAMU

- ✓ język polski jako przestrzeń budowania relacji
- ✓ krytyczne myślenie
- ✓ samoregulacja
- ✓ ekspresja własnego „ja”
- ✓ odejście od modelu transmisyjnego
- ✓ pedagogika konstruktywistyczna: uczeń aktywnie buduje wiedzę.

2 PROFIL ABSOLWENTA IBE

A. Poznawczy

- analiza
- synteza danych
- weryfikacja informacji

B. Społeczny

- kooperacja
- komunikacja bez przemocy (NVC)
- szacunek dla różnorodności
- budowanie wspólnoty

C. Osobisty

- odporność psychiczna
- samoświadomość emocjonalna
- sprawczość

3 GŁÓWNE FILARY METODYCZNE PROGRAMU

A. Integracja kompetencji przyszłości z polonistyką

- rozwój kompetencji kluczowych
- nauka przedmiotu + rozwój osobisty
- przykłady: przedsiębiorczość, obywatelskość, STEM, 4K, kompetencje cyfrowe.

B. Model spiralny i doświadczenia edukacyjne

- powrót do treści na coraz głębszym poziomie
- uczenie przez działanie, eksperyment, projekt i autorefleksję.

C. Neurodydaktyka i myślenie wizualne

- rola emocji, ruchu i wieloznaczności
- sketchnoting, mapy myśli, ikony
- wsparcie dla uczniów ze SPE, dysleksją i ADHD.

D. Przekład intersemiotyczny i interdyscyplinarność

- tłumaczenie tekstu na inne kody sztuki
- komiks, teatrzyk Kamishibai, makieta, żywy obraz, algorytm
- rozwijanie nieszablonowego myślenia.

4 TRZY MODUŁY NOWEJ PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Moduł kulturowy

kontakt z kulturą wysoką i popularną; dzieło sztuki jako doświadczenie estetyczne i emocjonalne.

Moduł medialny

fakty a opinie, intencje nadawcy, reklama, dezinformacja, bańki informacyjne, AI i higiena cyfrowa.

Moduł filozoficzny

autorefleksja, tożsamość, wartości, emocje, empatia, odpowiedzialność, ekofilozofia.

5 PODMIOTOWOŚĆ UCZNIĄ I AUTONOMIA NAUCZYCIELA

Uczeń współtworzy lekcję i formułuje cele.

Nauczyciel: towarzysz, moderator, facylitator.

Elastyczny dobór ścieżek edukacyjnych.

Szacunek dla autonomii nauczyciela.

Szkoła oparta na relacji, sprawczości i świadomym uczeniu się

3 CELE KSZTAŁCENIA I WYMAGANIA PODSTAWY PROGRAMOWEJ (KLASY IV–VIII)

Cele kształcenia i wychowania w programie zostały podporządkowane spiralnemu przyrostowi umiejętności. Poniższe zestawienie prezentuje wymagania szczegółowe sformułowane w języku efektów uczenia się, z precyzyjnym wskazaniem klas (IV, V, VI, VII, VIII), w których w serii „Moim zdaniem” dane zagadnienie jest wprowadzane i rozwijane.

3.1. Obszar I – Komunikacja

Uczeń rozwija asertywność, aktywne słuchanie i świadomość intencji komunikacyjnej:

- 1. Tworzenie wypowiedzi:** tworzy wypowiedź w mowie i piśmie w sposób pozwalający wyrazić myśl zgodnie z własną intencją [klasy IV, V, VI, VII, VIII].
- 2. Kultura słuchania:** słucha rozmówcy w sposób uważny i zaangażowany [klasy IV, V, VI]; aktywnie słucha, parafrazuje wypowiedzi innych oraz zadaje pytania pogłębiające rozmowę i podtrzymujące kontakt (moduł medialny) [klasy VII, VIII].
- 3. Pragmatyka językowa:** dostosowuje wypowiedź do sytuacji komunikacyjnej i odbiorcy [klasy IV, V, VI, VII, VIII]; stosuje zasady grzeczności językowej [klasy IV, V, VI].
- 4. Ekspresja emocjonalna:** wyraża swoje potrzeby, emocje i uczucia w sposób zrozumiały, adekwatny do sytuacji i akceptowany społecznie [klasy IV, V, VI].
- 5. Kultura dyskusji:** wyraża i uzasadnia swoje stanowisko w rozmowie (moduł filozoficzny) [klasy IV, V, VI]; uczestniczy w dyskusji i debacie z poszanowaniem perspektywy i przekonań innych uczestników, przekonuje do swoich racji (moduł medialny) [klasy VII, VIII].
- 6. Asertywność i informacja zwrotna:** komunikuje się w sposób asertywny, z uważnością na innych rozmówców [klasy VII, VIII]; udziela informacji zwrotnej i przyjmuje ją w różnych sytuacjach komunikacyjnych (moduł medialny) [klasy VII, VIII].
- 7. Komunikacja niewerbalna:** rozpoznaje komunikaty niewerbalne [klasa V].
- 8. Autoprezentacja:** przedstawia się, mówi o swoich doświadczeniach i zainteresowaniach [klasa IV].
- 9. Etyka słowa:** rozpoznaje przejawy agresji, dyskryminacji i manipulacji w języku; przeciwstawia się im (moduł medialny) [klasy VII, VIII].
- 10. Siatka pojęciowa obszaru:** wykorzystuje pojęcia: *asertywność, wniosek* [klasa IV], *komunikacja, nadawca, odbiorca, intencja wypowiedzi, komunikat niewerbalny, grzeczność językowa* [klasy V, VI], *dyskusja, debata, informacja zwrotna, agresja językowa* [klasa VII], *parafrazowanie, manipulacja, dyskryminacja, perswazja* [klasa VIII].

3.2. Obszar II – Odbiór tekstów kultury

Uczeń przechodzi od intuicyjnego odbioru tekstów kultury do wieloaspektowej interpretacji z użyciem kontekstów.

- 1. Multimodalność sztuki:** przedstawia uzasadnioną propozycję odczytania tekstów należących do różnych sztuk, w tym literatury, filmu, teatru, komiksu, muzyki, sztuk plastycznych, audialnych i audiowizualnych (moduł kultura) [klasy IV, V, VI]; interpretuje je z wykorzystaniem różnorodnych kontekstów [klasy VII, VIII].

2. **Perspektywa nadawcy:** określa i porównuje perspektywy i intencje nadawców, określa tematykę i problematykę wypowiedzi, mając na uwadze różne sposoby wyrażania postaw, intencji, emocji i myśli [klasy IV, V, VI].
3. **Analiza wrażeń i struktury:** określa i odnosi do rzeczywistych sytuacji wrażenia, jakie wywołują w nim wypowiedzi oraz zabiegi służące wywołaniu reakcji odbiorcy (rozbawienie, wzruszenie, przestraszenie) [klasy IV, V, VI].
4. **Świat przedstawiony:** określa elementy świata przedstawionego i specyfikę fikcyjnych tekstów literackich (realistycznych i fantastycznych) [klasy IV, V, VI]; omawia różnice między utworami epickimi, lirycznymi i dramatycznymi [klasy VII, VIII].
5. **Głos narratora i podmiotu mówiącego:** identyfikuje narratora i podmiot liryczny [klasa IV]; określa różne perspektywy narratora i sposoby prowadzenia narracji (pierwszo- i trzecioosobowy, wszechwiedzący) [klasa IV] oraz ich wpływ na odbiorcę [klasy VII, VIII].
6. **Ewaluacja postaw:** porównuje i ocenia postępowanie bohaterów, w tym w odniesieniu do własnych doświadczeń [klasy IV, V, VI].
7. **Środki artystycznego wyrazu:** rozpoznaje różne środki językowe i zabiegi artystyczne oraz określa ich oddziaływanie na wyobraźnię, przekonania, emocje i zmysły [klasy IV, V, VI]; rozpoznaje sposób prowadzenia argumentacji i kompozycję wypowiedzi [klasy VII, VIII].
8. **Interpretacja głosowa:** interpretuje głosowo wybrane teksty [klasy IV, V, VI].

9. Siatka pojęciowa obszaru:

Klasa IV: *tekst, argument, opinia, element realistyczny, element fantastyczny, element historyczny, baśń, legenda, świat przedstawiony, narrator, bohater, podmiot liryczny, obraz poetycki, epitet, porównanie, wyraz dźwiękonaśladowczy, ożywienie, uosobienie, rymy, morał, tekst główny, tekst poboczny, tekst literacki, tekst informacyjny.*

Klasa V: *tekst kultury, fikcja, mit, opowiadanie, powieść, fabuła, akcja, powtórzenie.*

Klasa VI: *przypowieść, wyliczenie, metafora/przenośnia.*

Klasy VII–VIII: *epika, liryka, dramat, tren, fraszka, bajka, argumentacja, kompozycja, tytuł, podtytuł, motto, nowela, punkt kulminacyjny, alegoria, kontrast, symbol, pytanie retoryczne, informacja, apostrofa, opinia.*

3.3. Obszar III – Świadomość językowa

Gramatyka funkcjonalna i ortografia są traktowane jako narzędzia ułatwiające precyzyjną komunikację – uczeń:

1. **Morfologia:** rozpoznaje w wypowiedziach odmienne i nieodmienne części mowy, przypisuje im właściwe kategorie gramatyczne, stosuje poprawne formy wyrazów odmiennych [klasy IV, V, VI]; stosuje czasowniki w różnych aspektach, trybach i stronach [klasy VII, VIII]; rozpoznaje imiesłowy przymiotnikowe i przysłówkowe [klasy VII, VIII].
2. **Składnia:** bada różnice i zależności między częściami mowy a częściami zdania [klasy V, VI]; buduje zdania poprawne pod względem logicznym i gramatycznym [klasa IV], określa zależności między wyrazami, identyfikuje funkcje głównych części zdania oraz ich określeń [klasy V, VI]; stosuje różne rodzaje podmiotów, orzeczeń i określeń w celu składniowego urozmaicenia wypowiedzi [klasy VII, VIII]; określa relacje między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym [klasy VII, VIII]; wykorzystuje mowę zależną i niezależną [klasy VII, VIII].
3. **Semantyka i leksyka:** wyjaśnia znaczenie wyrazów, korzystając ze słowników [klasy IV, V, VI]; stosuje wyrazy neutralne i wartościujące, bliskoznaczne i przeciwstawne, związki frazeologiczne [klasy IV, V, VI]; wyjaśnia różnice między znaczeniem dosłownym a przenośnym wyrazów [klasy IV, V, VI]; analizuje nacechowanie emocjonalne wyrazów [klasy IV, V, VI].
4. **Słowotwórstwo:** tworzy rodzinę wyrazów i bada relacje między jej elementami [klasa IV]; wykorzystuje wiedzę ze słowotwórstwa do bogacenia słownictwa [klasa VII].
5. **Ortografia i interpunkcja:** zna i stosuje zasady pisowni, także z wykorzystaniem wiedzy o odmianie i wymowie wyrazów [klasy IV, V, VI]; stosuje znaki interpunkcyjne w różnych typach wypowiedzi [klasa VI]; stosuje reguły interpunkcyjne w zdaniach złożonych i wielokrotnie złożonych [klasy VII, VIII].

6. Siatka pojęciowa obszaru:

Klasa IV: rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówek, przyimek, wyrażenie przyimkowe, liczba, osoba, rodzaj, przypadek, czas, stopniowanie, wypowiedzenie (oznajmujące, pytające, rozkazujące), równoważnik zdania, zdanie, synonim, antonim, rodzina wyrazów, wyraz pokrewny, samogłoska, spółgłoska, sylaba, wyraz potoczny, przysłowie, kropka, przecinek, znak zapytania, wykrzyknik.

Klasa V: liczebnik, zaimek, tryb, podmiot, orzeczenie, zdanie pojedyncze, zdanie złożone, związek frazeologiczny.

Klasa VI: spółnik, głoska dźwięczna/bezdźwięczna, ustna/nosowa.

Klasa VII: formant, wyraz podstawowy, wyraz pochodny, aspekt, strona czasownika, przydawka, dopełnienie, okolicznik, zdanie złożone współrzędnie, zdanie złożone podrzędnie, imiestów przymiotnikowy/przysłówkowy, imiestówowy równoważnik zdania, mowa zależna, mowa niezależna, archaizm, neologizm, termin naukowy.

Klasa VIII: wulgaryzm.

3.4. Obszar IV – Tworzenie wypowiedzi

Praktyczna retoryka, kompozycja i tekstologia użytkowa – uczeń:

- 1. Techniki notowania:** tworzy notatki w różnych formach (w tym wizualne mapy myśli), syntetycznie ujmujące najważniejsze informacje z różnych źródeł [klasy IV, V, VI].
- 2. Analityka tekstu:** przekształca cudze teksty, formułuje pytania do tekstu i sporządza jego plan odtwórczy [klasy IV, V, VI]; streszcza i parafrazuje [klasy VII, VIII].
- 3. Formy użytkowe i oficjalne:** komponuje krótsze i dłuższe wypowiedzi o charakterze użytkowym, korespondencję tradycyjną i elektroniczną, prezentacje multimedialne [klasy IV, V, VI]; opisuje dzieło sztuki z wykorzystaniem elementów interpretacji [klasy VII, VIII]; tworzy wypowiedzi oficjalne (prośby, zapytania) [klasy VII, VIII].
- 4. Formy argumentacyjne:** tworzy wypowiedzi argumentacyjne, formułuje i uzasadnia swoją opinię [klasy IV, V, VI]; tworzy dłuższe wypowiedzi argumentacyjne: rozprawkę, list otwarty i przemówienie, formułuje tezy i hipotezy [klasy VII, VIII].
- 5. Formy opisowe i charakterystyka:** opisuje osobę, przedmiot [klasa IV], krajobraz [klasa VI], sytuację [klasa IV], przeżycia [klasa VI]; charakteryzuje postać [klasy V, VI].
- 6. Ekspresja twórcza:** podejmuje działania o charakterze twórczym (opowiadania o zróżnicowanej kompozycji, formy liryczne, narracyjne, dziennikarskie) [klasy IV, V, VI]; posługuje się kompozycją i układem graficznym adekwatnymi do formy [klasy IV, V, VI].
- 7. Siatka pojęciowa obszaru:**

Klasa IV: dialog, opis, opowiadanie, list tradycyjny i elektroniczny, akapit, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, ogłoszenie, zaproszenie, pozdrowienia.

Klasa V: charakterystyka.

Klasa VI: sprawozdanie.

Klasy VII–VIII: apostrofa, pytanie retoryczne, argument, kontrargument, wywód, teza, hipoteza, stanowisko, rozprawka, przemówienie, streszczenie, przykład.

3.5. Obszar V – Rozwijanie umiejętności autorefleksji i tworzenie tożsamości

Kluczowy, formacyjny obszar Reformy 2026, kładący nacisk na samoregulację i odporność psychiczną – uczeń:

- 1. Aksjologia:** opisuje istotne dla siebie wartości i prezentuje stanowisko wobec uniwersalnych wartości (moduł filozoficzny) [klasy IV, V, VI].
- 2. Doświadczenie wspólnotowe:** omawia różne aspekty doświadczenia wspólnotowego (rodzina, społeczność szkolna, lokalna, naród) [klasy IV, V, VI]; określa role, jakie odgrywa w tych wspólnotach [klasy IV, V, VI].

3. **Świadomość procesu uczenia się:** omawia i ocenia swoje zaangażowanie w procesie uczenia się; rozwija umiejętność metakognicji (wiedzy o tym, jak się uczy) [klasy IV, V, VI].
4. **Inteligencja emocjonalna:** rozpoznaje i nazywa emocje własne i innych [klasy IV, V, VI].
5. **Tożsamość i dziedzictwo:** podejmuje refleksję o roli dziejów kultury i historii w rozumieniu współczesności [klasy VII, VIII]; omawia znaczenie symboli [klasa IV], języka i literatury w budowaniu tożsamości narodowej (moduł kultura) [klasy VII, VIII].
6. **Ekofilozofia:** wyraża refleksję nad relacjami między człowiekiem a naturą w kontekście odpowiedzialności za Ziemię (edukacja klimatyczna) [klasy VII, VIII].
7. **Odporność psychiczna (rezyliencja):** określa znaczenie własnej twórczości i uczestnictwa w kulturze w budowaniu odporności psychicznej (moduł kultura) [klasy VII, VIII].
8. **Siatka pojęciowa obszaru:** *współpraca w grupie, symbole narodowe [klasa IV], relacje, wartości uniwersalne, wspólnota, rodzina, społeczność szkolna, społeczność lokalna, naród, tożsamość narodowa, tożsamość osobista, autorefleksja, odporność psychiczna* [klasy VII, VIII].

3.6. Obszar VI – Elementy edukacji medialnej

Krytyczne myślenie w świecie cyfrowym i weryfikacja danych – uczeń:

1. **Informatyka społeczna:** aktywnie wyszukuje potrzebne informacje w różnorodnych źródłach (moduł medialny) [klasy IV, V, VI]; odróżnia informacje o faktach od opinii [klasy IV, V, VI]; korzysta z różnorodnych źródeł do poszerzania własnej wiedzy [klasy IV, V, VI].
2. **Perswazja medialna:** rozpoznaje, w jaki sposób przekazy i reklamy wpływają na zachowania i decyzje żywieniowe/zakupowe [klasy IV, V, VI]; odnajduje treści w mediach, ocenia ich wartość i uzasadnia ocenę [klasy VII, VIII].
3. **Higiena cyfrowa:** stosuje zasady higieny cyfrowej i opisuje zagrożenia (uzależnienie od ekranów, telefonów, gier, przebudżowanie, przetwarzanie informacyjne) [klasy IV, V, VI].
4. **Weryfikacja fake newsów i AI:** rozpoznaje fałsz (fake newsy) [klasa IV], dezinformację i czynniki wpływające na wiarygodność przekazów [klasy VII, VIII]; uzyskuje informacje za pomocą narzędzi opartych na sztucznej inteligencji (AI) i krytycznie weryfikuje je w innych źródłach [klasy VII, VIII].
5. **Etyka mediów:** stosuje zasady etycznego i legalnego wykorzystania treści medialnych (prawa autorskie, netykieta) [klasy VII, VIII].
6. **Siatka pojęciowa obszaru:** *fake news [klasa IV], analiza krytyczna, bańka informacyjna, błędy poznawcze, higiena cyfrowa, krytyczne myślenie, profilowanie treści, przekaz informacyjny, przekaz medialny, przetwarzanie informacyjne, fałszywe informacje, dezinformacja* [klasy VII, VIII].

3.7. Obszar VII – Praktyki lekturowe

Kształtowanie autonomii czytelnicy i nawyków czytania dla przyjemności – uczeń:

1. **Autonomia wyboru:** wybiera teksty zgodnie z preferencjami, uzasadnia swój wybór [klasy IV, V, VI]; planuje proces czytania (zarządzanie czasem z lekturą) [klasy IV, V, VI]; dzieli się pierwszymi wrażeniami z czytania [klasy IV, V, VI].
2. **Ilościowy kanon czytelnicy:** czyta w każdym roku szkolnym nie mniej niż 4 dłuższe teksty literackie dla dzieci i młodzieży wybrane wspólnie przez uczniów i nauczyciela, poruszające zagadnienia bliskie doświadczeniom uczniów (dom, relacje, emocje, natura) [klasy IV, V, VI, VII, VIII].
3. **Kanon lekturowy szkoły podstawowej (klasyka i mitologia):**
Klasa IV: baśnie i legendy ważne dla kultury światowej, europejskiej, narodowej i regionalnej oraz Jan Brzechwa (*Akademia pana Kleksa*), Clive Staples Lewis (*Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa*), Dorota Terakowska (*Władca Lewawu*), Anna Onichimowska (*Najwyższa góra świata* – opowiadanie ze zbioru o tym samym tytule).

Klasa V: wybrane mity greckie (o stworzeniu świata, o Syzyfie, o Dedalu i Ikarze, o Demeter i Korze) oraz Brandon Mull (*Baśniobór*), Bolesław Prus (*Katarynka*), Katarzyna Berenika Miszczuk (*Tajemnica domu w Bielinach*), Renata Piątkowska (*Która to Malala*).

Klasa VI: wybrane fragmenty Biblii (opis stworzenia świata, przypowieść o miłosiernym Samarytaninie, o synu marnotrawnym) oraz John Ronald Reuel Tolkien (*Hobbit, czyli tam i z powrotem*), John Flanagan (*Zwiadowcy. Ruiny Gorlanu*), Rick Riordan (*Percy Jackson i bogowie olimpijscy. Złodziej pioruna*), Raquel Jaramillo Palacio (*Cudowny chłopak*).

Klasa VII: Ignacy Krasicki (wybrane bajki), Adam Mickiewicz (*Dziady, cz. II, Reduta Orzona, Śmierć Pułkownika, Pan Tadeusz – Inwokacja*, wybrana ballada), Juliusz Słowacki (*Balladyna*), wybrana nowela Bolesława Prusa lub Henryka Sienkiewicza, Charles Dickens (*Opowieść wigilijna*), Agatha Christie (*I nie było już nikogo*).

Klasa VIII: Jan Kochanowski (Tren VII, VIII, wybrane fraszki), Aleksander Kamiński (*Kamienie na szaniec*), wybrane opowiadanie lub jednoaktówka Sławomira Mrożka, wybrane opowiadanie Idy Fink, Eric-Emmanuel Schmitt (*Oskar i pani Róża*), Antoine de Saint-Exupéry (*Mały Książę*).

4. **Liryka i pieśni tożsamościowe** – uczeń: czyta krótsze teksty literackie, w tym utwory narracyjne i liryczne o charakterze patriotycznym (*Mazurek Dąbrowskiego* Józefa Wybickiego, *Rota* Marii Konopnickiej) [klasy IV, V, VI] oraz utwory poetyckie autorów wskazanych w podstawie programowej [klasy VII, VIII].
5. **Teksty publicystyczne i popularnonaukowe** – uczeń: zapoznaje się z wypowiedziami medialnymi (reportaż, felieton, wiadomość, esej filozoficzny) [klasy VII, VIII].

Cele kształcenia i wymagania podstawy programowej

Klasy IV–VIII • Program »Moim zdaniem«

Spiralny przyrost umiejętności i rozwój kompetencji ucznia w siedmiu obszarach.

1. ZAŁOŻENIE OGÓLNE

- efekty uczenia się zapisane w układzie spiralnym
- precyzyjne wskazanie klas: IV, V, VI, VII, VIII
- wymagania rozwijane stopniowo w serii »Moim zdaniem«

2. OBSZAR I – KOMUNIKACJA

- tworzenie wypowiedzi w mowie i piśmie [4–8]
- uważne słuchanie [4–6]; parafraza i pytania pogłębiające [7–8]
- dostosowanie wypowiedzi do sytuacji i odbiorcy [4–8]
- ekspresja emocji [4–6]; asertywność i informacja zwrotna [7–8]
- dyskusja i uzasadnianie stanowiska [4–6]; debata, perswazja, etyka słowa [7–8]

Pojęcia: komunikacja, nadawca, odbiorca, debata, asertywność, manipulacja.

3. OBSZAR II – ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- interpretacja literatury, filmu, teatru, komiksu, muzyki i sztuk plastycznych [4–6]
- interpretacja z wykorzystaniem kontekstów [7–8]
- perspektywa nadawcy, temat i problematyka [4–6]
- świat przedstawiony, narrator, podmiot liryczny [4–8]
- środki artystyczne i kompozycja wypowiedzi [4–8]

Pojęcia: tekst kultury, epika, liryka, dramat, symbol, argumentacja.

4. OBSZAR III – ŚWIADOMOŚĆ JĘZYKOWA

- morfologia: części mowy, kategorie gramatyczne, poprawne formy [4–6]; imiesłowy, aspekty i strony czasownika [7–8]
- składnia: części zdania i zależności składniowe [5–6]; zdania złożone, mowa zależna i niezależna [7–8]
- semantyka i leksyka: znaczenie wyrazów, synonimy, antonimy, frazeologia [4–6]
- słowotwórstwo: rodzina wyrazów [7]
- ortografia i interpunkcja [4–8]

Pojęcia: rzeczownik, czasownik, podmiot, orzeczenie, formant, wulgaryzm.

5. OBSZAR IV – TWORZENIE WYPOWIEDZI

- notatki i mapy myśli [4–6]
- pytania do tekstu i plan [4–6]; streszczenie i parafraza [7–8]
- formy użytkowe, korespondencja i prezentacje [4–6]; wypowiedzi oficjalne [7–8]
- wypowiedzi argumentacyjne: opinia [4–6]; rozprawka, list otwarty, przemówienie [7–8]
- opisy, charakterystyka i ekspresja twórcza [4–6]

Pojęcia: opis, opowiadanie, teza, hipoteza, argument, kontrargument.

6. OBSZAR V – AUTOREFLEKSJA I TOŻSAMOŚĆ

- wartości i stanowisko wobec nich [4–6]
- wspólnota: rodzina, szkoła, społeczność lokalna, naród [4–6]
- świadomość procesu uczenia się i metakognicja [4–6]
- emocje własne i innych [4–6]; tożsamość i dziedzictwo kulturowe [7–8]
- ekofilozofia i odporność psychiczna [7–8]

Pojęcia: relacje, autorefleksja, tożsamość osobista i narodowa, odporność psychiczna.

7. OBSZAR VI – ELEMENTY EDUKACJI MEDIALNEJ

- wyszukiwanie informacji, fakty i opinie [4–6]
- analiza przekazów medialnych i reklam [4–6]; ocena treści medialnych [7–8]
- higiena cyfrowa i zagrożenia informacyjne [4–6]
- wiarygodność źródeł, fake news, dezinformacja, AI [7–8]
- etyczne i legalne korzystanie z treści [7–8]

Pojęcia: bańka informacyjna, krytyczne myślenie, dezinformacja, przekaz medialny.

8. OBSZAR VII – PRAKTYKI LEKTUROWE

- autonomia wyboru lektur i planowanie czytania [4–6]
- co najmniej 4 dłuższe teksty literackie rocznie [4–8]
- kanon kulturowy szkoły podstawowej: klasyka, mitologia, Biblia, literatura polska i światowa
- teksty patriotyczne, publicystyczne i popularnonaukowe

Kl. 4	Kl. 5	Kl. 6	Kl. 7	Kl. 8
baśnie, legendy, Brzechwa, Lewis, Terakowska	mity greckie, Baśniobór, Katarynka, Miszczuk	Biblia, Hobbit, Zwiadowcy, Percy Jackson, Cudowny chłopak	Krasicki, Mickiewicz, Słowacki, Dickens, Christie	Kochanowski, Kamienie na szaniec, Mrozek, Oskar i pani Róża, Mały Książę

Od komunikacji do tożsamości – program rozwija język, kulturę, refleksję i świadome uczestnictwo w świecie.

3.8. Moduły

Podstawa programowa do nauki języka polskiego zakłada realizację trzech modułów: kulturowego, medialnego oraz filozoficznego. W programie serii „Moim zdaniem” moduły te nie tylko funkcjonują jako odrębne obszary treściowe, lecz także są konsekwentnie integrowane w ramach zadań, lekcji i projektów edukacyjnych. Takie rozwiązanie pozostaje w pełnej zgodności z założeniami nadchodzącej reformy edukacji, która akcentuje przenikanie się perspektyw dydaktycznych oraz holistyczne ujęcie procesu kształcenia.

Moduł kulturowy realizowany jest w podręcznikach w sposób systemowy i konsekwentny, przede wszystkim poprzez zapewnienie uczniom regularnego kontaktu z różnorodnymi tekstami kultury oraz stwarzanie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze. Dobór materiału literackiego obejmuje teksty kluczowe dla kultury polskiej i europejskiej – m.in. baśnie, legendy, poezję i opowiadania – a jednocześnie uwzględnia zarówno wytwory kultury wysokiej, jak i popularnej. Ważnym elementem pracy lekcyjnej są odwołania do różnych dziedzin sztuki, co sprzyja rozwijaniu kompetencji kulturowej uczniów. Istotną rolę odgrywają zadania twórcze, polecenia odwołujące się do emocji, wrażeń i indywidualnego odbioru dzieła oraz projekty zespołowe. Dzięki temu kontakt z kulturą nie ogranicza się do analizy treści, lecz przyjmuje formę doświadczenia estetycznego i interpretacyjnego, sprzyjającego głębszemu rozumieniu sensów i wartości.

Moduł medialny jest wyraźnie wyeksponowany w podręcznikach i materiałach dla nauczyciela i realizowany w wymiarze praktycznym. Uczniowie pracują z różnorodnymi formami przekazu medialnego, ucząc się rozróżniania faktów i opinii, rozpoznawania intencji nadawcy oraz identyfikowania mechanizmów perswazji i manipulacji językowej.

Działania dydaktyczne nastawione są również na teksty publicystyczne i użytkowe, zadania z zakresu krytycznej analizy treści oraz polecenia porównawcze, które rozwijają kompetencje informacyjne i komunikacyjne. Moduł medialny obejmuje też refleksję nad wiarygodnością źródeł informacji oraz kształtowaniem postawy odpowiedzialnego i świadomego odbiorcy mediów. Zagadnieniom związanym z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi poświęcony jest odrębny rozdział w podręczniku, ukierunkowany na rozwijanie kompetencji cyfrowych.

Moduł filozoficzny w serii „Moim zdaniem” jest realizowany nie w postaci wykładu teorii filozoficznych, lecz jako systematyczna refleksja nad człowiekiem, wartościami oraz sensem doświadczeń jednostkowych i wspólnotowych. Uczniowie podejmują namysł nad własnymi emocjami, wyborami i postawami, analizują zachowania bohaterów literackich w perspektywie aksjologicznej oraz odnoszą treści tekstów do własnych doświadczeń życiowych.

Teksty literackie i towarzyszące im polecenia pełnią funkcję sytuacji problemowych, które prowokują do formułowania ocen moralnych, uzasadniania własnego stanowiska oraz prowadzenia dialogu interpretacyjnego. W ten sposób moduł filozoficzny sprzyja rozwijaniu autorefleksji, kompetencji argumentacyjnych oraz wrażliwości etycznej, wpisując się w wychowawczy i formacyjny wymiar edukacji polonistycznej.

Moduły programu »Moim zdaniem«

Trzy zintegrowane perspektywy: kulturowa, medialna i filozoficzna

Podstawa programowa do języka polskiego zakłada realizację trzech modułów: kulturowego, medialnego oraz filozoficznego. W programie »Moim zdaniem« moduły te nie funkcjonują jako odrębne obszary treściowe, lecz są konsekwentnie integrowane w ramach zadań, lekcji i projektów edukacyjnych. Rozwiązanie to jest zgodne z założeniami reformy edukacji, która podkreśla przenikanie się perspektyw dydaktycznych oraz holistyczne ujęcie procesu kształcenia.

1. Moduł kulturowy

- regularny kontakt z różnorodnymi tekstami kultury,
- aktywne uczestnictwo w kulturze,
- materiał obejmuje teksty ważne dla kultury polskiej i europejskiej,
- przykłady: baśnie, legendy, poezja, opowiadania,
- uwzględnienie kultury wysokiej i popularnej,
- odwołania do różnych dziedzin sztuki,
- zadania twórcze, emocje, wrażenia, indywidualny odbiór dzieła,
- projekty zespołowe,
- kontakt z kulturą jako doświadczenie estetyczne i interpretacyjne,
- głębsze rozumienie sensów i wartości.

2. Moduł medialny

- wyraźnie obecny w podręcznikach i materiałach dla nauczyciela,
- realizowany praktycznie,
- praca z różnorodnymi formami przekazu medialnego,
- odróżnianie faktów i opinii,
- rozpoznawanie intencji nadawcy,
- identyfikowanie perswazji i manipulacji językowej,
- praca z tekstami publicystycznymi i użytkowymi,
- ćwiczenia krytycznej analizy treści,
- zadania porównawcze rozwijające kompetencje informacyjne i komunikacyjne,
- refleksja nad wiarygodnością źródeł informacji,
- kształtowanie postawy odpowiedzialnego i świadomego odbiorcy mediów,
- odrębny rozdział poświęcony technologiom informacyjno-komunikacyjnym i kompetencjom cyfrowym.

3. Moduł filozoficzny

- nie jako wykład teorii filozoficznych, lecz systematyczna refleksja,
- namysł nad człowiekiem, wartościami oraz sensem doświadczeń jednostkowych i wspólnotowych,
- refleksja nad własnymi emocjami, wyborami i postawami,
- analiza zachowań bohaterów literackich w perspektywie aksjologicznej,
- odnoszenie treści tekstów do własnych doświadczeń życiowych,
- teksty i polecenia jako sytuacje problemowe,
- formułowanie ocen moralnych,
- uzasadnianie własnego stanowiska,
- prowadzenie dialogu interpretacyjnego,
- rozwijanie autorefleksji,
- rozwijanie kompetencji argumentacyjnych,
- rozwijanie wrażliwości etycznej,
- wychowawczy i formacyjny wymiar edukacji polonistycznej.

Moduły przenikają się w codziennej pracy ucznia i wspólnie budują świadome, refleksyjne i odpowiedzialne uczestnictwo w kulturze, komunikacji i świecie wartości.

3.9. Doświadczenia edukacyjne

Koncepcja serii „Moim zdaniem” opiera się na założeniu, że skuteczna edukacja polonistyczna powinna prowadzić do praktycznego kształtowania kompetencji kluczowych, rozumianych jako zasoby wiedzy, umiejętności i postaw niezbędnych w procesie uczenia się przez całe życie. W związku z tym proces dydaktyczny zaprojektowany w podręczniku wykracza poza transmisyjny model nauczania, koncentrując się na aktywnym doświadczeniu ucznia jako podmiotu uczenia się. Każdy rozdział podręcznika na wszystkich poziomach edukacyjnych poświęcony jest jednej z kompetencji kluczowych, jednak kompetencje te nie funkcjonują w izolacji. Przenikają się one w toku pracy z tekstami, zadaniami językowymi, literackimi i kulturowymi. Proponowane aktywności dydaktyczne mają charakter funkcjonalny – nie służą wyłącznie utrwalaniu treści, lecz przede wszystkim uruchamianiu procesów poznawczych, komunikacyjnych i refleksyjnych.

Centralnym elementem realizacji doświadczeń edukacyjnych w serii jest zamykające każdy rozdział *Laboratorium projektów i doświadczeń*, które pełni funkcję przestrzeni integrującej wcześniejsze działania dydaktyczne i umożliwiającej uczniom zastosowanie zdobytych kompetencji w praktyce. Zgodnie z założeniami reformy edukacji doświadczenia edukacyjne mają charakter celowo zaprojektowanych sytuacji uczenia się, w których uczeń działa, podejmuje decyzje, współpracuje i tworzy.

Zadania proponowane w *Laboratorium* przybierają formę projektów indywidualnych i zespołowych, co sprzyja rozwijaniu zarówno autonomii ucznia, jak i kompetencji społecznych. Przykładowe działania obejmują m.in. tworzenie wypowiedzi ustnych i pisemnych, aktywność twórczą, projekty wizualne oraz zadania wymagające planowania, selekcji treści i autorefleksji.

W rezultacie seria „Moim zdaniem” realizuje ideę doświadczeń edukacyjnych w sposób spójny z kierunkami reformy edukacji, traktując je nie jako dodatek do treści nauczania, lecz jako kluczowy mechanizm kształtowania kompetencji, który integruje cele przedmiotowe z rozwojem osobowym ucznia.

4 PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW I FORMY PRACY

Procedury osiągnięcia celów w programie „Moim zdaniem” odrzucają bierność na rzecz neurodydaktycznej stymulacji wielozmysłowej i podmiotowego zaangażowania uczniów.

4.1. Organizacja procesu dydaktycznego: *Dni tematyczne i Laboratoria*

- **Cele na start** – każda jednostka lekcyjna rozpoczyna się od sformułowania i przedstawienia uczniom celów lekcji w języku zrozumiałym dla dziecka (zgodnie z zasadami oceniania kształtującego).
- **Dni tematyczne:** W każdym rozdziale organizowany jest całodniowy lub kilkugodzinny *Dzień tematyczny* związany z dominującą kompetencją przyszłości (np. w klasie IV w rozdziale III to *Światowy Tydzień Przedsiębiorczości*, w rozdziale VIII *Dzień bez Komputera*; w kolejnych klasach dni tematyczne zmieniają się i są dostosowane do omawianej problematyki). Dni te służą integracji wiedzy wokół realnych problemów społecznych.
- **Laboratorium projektów i doświadczeń:** Każdy dział kończy się blokiem projektowym. Zadania tam zawarte mają charakter interdyscyplinarny, prowokują do eksperymentów językowych i kulturowych. *Laboratorium* realizowane jest indywidualnie, w parach lub w większych zespołach i kończy się prezentacją wyników oraz samooceną.

4.2. Operacjonalizacja aktywności według taksonomii Blooma

Aby zapewnić głębokie przetwarzanie wiedzy, nauczyciel organizuje działania uczniów na sześciu poziomach kognitywnych – uczeń:

1. **Pamiętanie (wiedza)** – rozpoznaje części mowy, odtwarza fakty z lektury (pomocnicy: profesorka Frazea i doktor Leksem).
2. **Rozumienie** – wyjaśnia różnicę między sytuacją oficjalną a nieoficjalną, tłumaczy znaczenie frazeologizmów.
3. **Stosowanie** – wykorzystuje synonimy w redagowanym liście, stosuje zasady ortograficzne w tekście użytkowym.
4. **Analiza** – dostrzega manipulację w reklamie, analizuje czynniki wpływające na wiarygodność źródła internetowego.
5. **Ewaluacja (ocena)** – formułuje i uzasadnia opinię na temat postępowania bohatera, ocenia stopień własnego zaangażowania w projekt edukacyjny.
6. **Tworzenie (synteza)** – projektuje autorski plan biznesowy fikcyjnej firmy, pisze rymowane zasady bezpiecznego korzystania z internetu, tworzy autorską minipublikację *Książka o mnie*.

4.3. Katalog nowoczesnych metod i technik pracy

Program kładzie nacisk na wykorzystanie metod aktywizujących i technik wizualno-ruchowych:

- **Myślenie wizualne (*sketchnoting*)** – wykorzystanie ikon, stworków przewodnich, map myśli i notatek rysunkowych jako podstawowej formy porządkowania wiedzy sprzyja neurodydaktycznemu kodowaniu informacji (tekst + obraz).

- **Przekład intersemiotyczny** – zadania polegające na transformacji kodu (np. zamiana opowiadania na realistyczny komiks, stworzenie teatrzyku kamishibai na podstawie fragmentu powieści, odtworzenie znanego dzieła malarzkiego w formie żywego obrazu).
- **Metody dramowe i ruchowe** – gry dydaktyczne, wcielanie się w role w bezpiecznej przestrzeni klasowej, inscenizacje teatralne, które angażują emocje i pamięć ciała.
- **Praca projektowa i kooperacja** – praca w parach, losowych i celowych grupach zadaniowych, wykorzystująca elementy zwinnego zarządzania projektami (np. uproszczone tablice zadań na wzór *eduScrum* podczas planowania pracy w *Laboratorium*).

4.4. Systemowa innowacja pedagogiczna – „Słówko tygodnia”

Integralną częścią procedur osiągania celów w każdej klasie jest gotowa innowacja pedagogiczna. W klasie IV realizowana jest innowacja „Słówko tygodnia”:

- **Mechanizm działania** – w każdym tygodniu roku szkolnego wprowadzane jest jedno nowe, trudne lub profesjonalne słowo jako kluczowe do zapamiętania.
- **Zadanie uczniów** – uczniowie mają za zadanie świadomie i celowo wykorzystywać to słowo w toku całego tygodnia – w wypowiedziach ustnych, pracach pisemnych, a także w komunikacji klasowej.
- **Cel innowacji** – systemowe i rytualizowane wzbogacanie czynnego i biernego słownictwa uczniów, osvajanie z leksyką wartościującą i terminologią naukową w sposób naturalny i zabawowy.

W kolejnych częściach serii „Moim zdaniem” pojawiają się różne innowacje – jedna rocznie. Przykładowo w klasie V będzie to „Kiedy słońce było bogiem. Mitologia słowiańska w szkole”.

Procedury osiągnięcia celów i formy pracy

Program »Moim zdaniem« – aktywizujące, wielozmysłowe i podmiotowe uczenie się

1. ORGANIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO

A. Cele na start

- każda lekcja zaczyna się od jawnego przedstawienia celów,
- cele zapisane językiem zrozumiałym dla ucznia,
- zgodnie z zasadami oceniania kształtującego.

B. Dni tematyczne

- całonocne lub kilkugodzinne wydarzenia związane z kompetencjami przyszłości,
- np. „Światowy Tydzień Przedsiębiorczości”, „Dzień bez Komputera”,
- integracja wiedzy wokół realnych problemów społecznych.

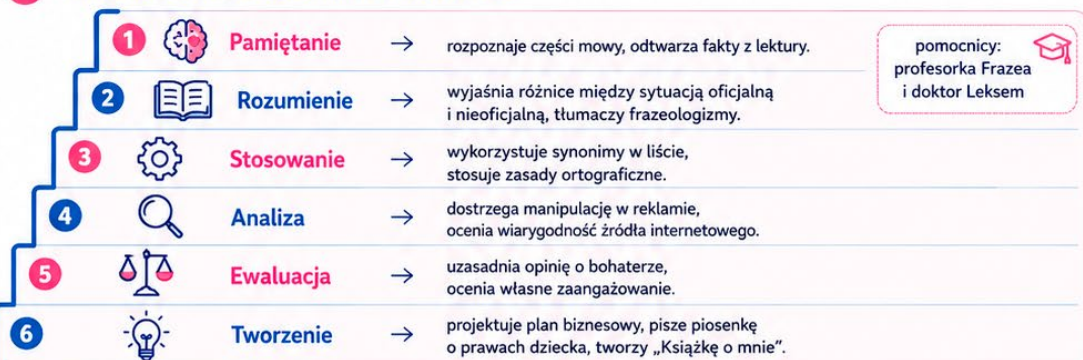

C. Laboratorium pomysłów i doświadczeń

- każdy dział kończy się blokiem projektowym,
- zadania interdyscyplinarne i eksperymenty językowo-kulturowe,
- praca indywidualna, w parach lub zespołach,
- finał: prezentacja wyników i samoocena.

2. TAKSONOMIA BLOOMA W PRAKTYCE

3. NOWOCZESNE METODY I TECHNIKI PRACY

<p>A. Myślenie wizualne (sketchnoting)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ikony, mapy myśli, notatki rysunkowe, • kodowanie informacji: tekst + obraz. 	<p>B. Przekład intersemiotyczny</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiadanie → komiks, • legenda → teatrzyk Kamishibai, • dzieło malarskie → żywy obraz / fotografia. 	<p>C. Metody dramowe i ruchowe</p> <ul style="list-style-type: none"> • gry dydaktyczne, • wcielanie się w role, • inscenizacje teatralne, • emocje i pamięć ciała. 	<p>D. Praca projektowa i kooperacja</p> <ul style="list-style-type: none"> • praca w parach i grupach, • grupy losowe i celowe, • uproszczone tablice zadań na wzór eduScrum.
---	---	--	---

4. SYSTEMOWA INNOWACJA PEDAGOGICZNA

Słówko tygodnia

<p>A. Mechanizm działania</p> <p>co tydzień jedno nowe, trudne lub profesjonalne słowo.</p>	<p>B. Zadanie uczniów</p> <p>świadome używanie słowa w wypowiedziach ustnych, pracach pisemnych i komunikacji klasowej.</p>	<p>C. Cel innowacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzbogacanie słownictwa czynnego i biernego, • oswajanie z leksyką wartościującą i terminologią naukową, • nauka w sposób naturalny i zabawowy.
--	--	---

W kolejnych klasach pojawiają się inne innowacje — np. w klasie V: »Kiedy słońce było Bogiem. Mitologia słowiańska w szkole«.

Od bierności do działania: uczeń doświadcza, współpracuje i tworzy

5 INDYWIDUALIZACJA I EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA

Program nauczania „Moim zdaniem” został zaprojektowany z myślą o neuro różnorodności uczniów oraz respektuje założenia edukacji włączającej. Podręcznik odchodzi od unifikacji wymagań na rzecz elastycznego dostosowywania metod i form pracy. Oznacza to, że każdy uczeń – zarówno ten z trudnościami, jak i o wysokim potencjale – traktowany jest indywidualnie.

5.1. Praca z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE)

Wykorzystanie myślenia wizualnego i neurodydaktyki w serii „Moim zdaniem” w sposób naturalny wspiera uczniów z dysleksją, dysgrafią, ADHD, spektrum autyzmu czy trudnościami z koncentracją.

- **Wsparcie percepcyjne (myślenie wizualne)** – obecność ikon, stworków przewodnich, czytelnych map myśli i info-grafik ułatwia uczniom z trudnościami językowymi i dysleksją strukturyzowanie wiedzy. Abstrakcyjne reguły gramatyczne są kodowane dwukanałowo (obraz + słowo), co przyspiesza ich zrozumienie.
- **Stymulacja wielozmysłowa (ruch i emocje)** – angażowanie w zadania ruchowe, dramatyczne oraz gry dydaktyczne (np. rzucanie kośćmi opowieści, kubki z zadaniami) pozwala uczniom z ADHD na naturalne rozładowanie napięcia i utrzymanie wysokiego poziomu motywacji.
- **Komunikacja i asystentura rówieśnicza** – częsta praca w parach i małych zespołach w toku lekcji oraz podczas realizacji zadań w *Laboratorium projektów i doświadczeń* pozwala na naturalne włączanie uczniów z trudnościami społecznymi i komunikacyjnymi, dzięki czemu uczą się oni w bezpiecznych warunkach różnych ról społecznych.
- **Dostosowanie form wypowiedzi (przekład intersemiotyczny)** – uczniowie mający trudności z konstruowaniem długich, tradycyjnych tekstów pisanych mogą na pierwszym etapie realizować zadania za pomocą kodu wizualnego (komiks, plakat, rysunek, teatrzyk kamishibai). Pozwala to nauczycielowi ocenić poziom zrozumienia lektury lub zagadnienia z pominięciem bariery grafomotorycznej czy dyslektycznej.

5.2. Praca z uczniem o wysokim potencjale (zdolnym)

Konstrukcja podręcznika opiera się na bogatym zasobie materiału edukacyjnego oraz otwartości poleceń, co pozwala na stałe stymulowanie uczniów wykazujących szczególne uzdolnienia polonistyczne, humanistyczne lub przywódcze.

- **Autonomia i zadania otwarte** – uczniowie zdolni zachęceni są do samodzielnego dokonywania wyborów ścieżek edukacyjnych; mają również możliwość wykonywania zadań z kategorii *Zadanie dla dociekliwych*, które przeznaczone są dla tych, którzy chcą wiedzieć więcej; zadania w podręczniku często nie mają jednej poprawnej odpowiedzi, co prowokuje do nieszablonowego, dywergencyjnego myślenia i formułowania autorskich hipotez.
- **Rola facylitatora i lidera w zespołach** – podczas pracy projektowej (np. w systemie zbliżonym do *eduScrum* w *Laboratorium*) uczniowie zdolni mogą rozwijać kompetencje miękkie – zarządzanie czasem, podział zadań, motywowanie grupy czy zarządzanie budżetem i promocją (patrz Rozdział III: *Od pomysłu do działania. Słowa w służbie przedsiębiorczości*).

- **Wykorzystanie nowoczesnych technologii (AI)** – w klasach VII–VIII uczniowie o wysokich kompetencjach poznawczych realizują zaawansowane zadania medialne polegające na krytycznej analizie danych, wykrywaniu dezinformacji i weryfikacji treści generowanych przez sztuczną inteligencję (tematyka nowoczesnych technologii i ich wpływu na życie współczesnego człowieka towarzyszy uczniom już od klasy IV).
- **Innowacje językowe i literackie** – udział w systemowej innowacji „Słowo tygodnia” stymuluje uczniów zdolnych do poszukiwania rzadkich kontekstów leksykalnych, tworzenia gier językowych dla klasy oraz budowania bogatych stylizacji literackich. Kolejne innowacje pozwalają uczniom na poszerzenie wiedzy i rozbudzenie humanistycznych zainteresowań.

INDYWIDUALIZACJA I EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA

Program nauczania „Moim zdaniem” został zaprojektowany z myślą o neuro różnorodności klas oraz założeniach edukacji włączającej. Odejscie od unifikacji wymagań na rzecz **elastycznego dostosowywania metod i form pracy**. Każdy uczeń – zarówno ten z trudnościami, jak i o wysokim potencjale – traktowany jest indywidualnie.

5.1. PRACA Z UCZNIEM ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI (SPE)

1. WSPARCIE PERCEPCYJNE (MYŚLENIE WIZUALNE)

Ikony, stworzone przewodnie, mapy myśli i infografiki ułatwiają strukturę wiedzy. Abstrakcyjne reguły gramatyczne są kodowane dwukolorowo (obraz + słowo), co przyspiesza ich zrozumienie.

2. STYMULACJA WIELOZMYŚLOWA (RUCH I EMOCJE)

Zadania ruchowe, dramowe oraz gry dydaktyczne (np. rzucanie kostkami opowieści, kubki z zadaniami) pozwalają uczniom z ADHD rozładować napięcie i utrzymać motywację.

3. KOMUNIKACJA I ASYSTENTURA RÓWIEŚNICZA

Praca w parach i małych zespołach w lekcjach oraz w „Laboratorium pomysłów i doświadczeń” naturalnie włącza uczniów z trudnościami społecznymi i komunikacyjnymi.

4. DOSTOSOWANIE FORM WYPOWIEDZI (PRZEKŁAD INTERSEMOTYCZNY)

Uczniowie z trudnościami w pisaniu mogą realizować zadania za pomocą kodu wizualnego (komiks, makietki, teatrzyk Kamishibai). Umożliwia to ocenę zrozumienia z pominięciem bariery grafomotorycznej czy dyslektycznej.

5. BEZPIECZNE WARUNKI I INDYWIDUALNE TEMPO

Elastyczne formy pracy, jasne instrukcje i możliwość wyboru sposobu realizacji zadań pozwalają każdemu uczniowi pracować w swoim tempie i osiągać sukces.

**KĄDZY UCZEŃ
MA SWÓJ
POTENCJAŁ.**

**RÓŻNE POTRZEBY –
WSPÓLNY CEL:
ROZWÓJ I SUKCES.**

5.2. PRACA Z UCZNIEM O WYSOKIM POTENCJALE (ZDOLNYM)

1. AUTONOMIA I ZADANIA OTWARTE

Zachęta do samodzielnych wyborów ścieżek edukacyjnych. Zadania często nie mają jednej poprawnej odpowiedzi, co prowokuje do myślenia nieszablonowego i tworzenia autorskich hipotez.

2. ROLA FACYLITATORA I LIDERA W ZESPOŁACH

Podczas pracy projektowej (np. w systemie zbliżonym do eduScrum w Laboratorium) uczniowie rozwijają kompetencje miękkie: zarządzanie czasem, podział zadań, motywowanie grupy, zarządzanie budżetem i promocją.

3. WYKORZYSTANIE NOWOCZESNYCH TECHNOLOGII (AI)

W klasach VII–VIII – krytyczna analiza danych, wykrywanie dezinformacji i weryfikacja treści generowanych przez AI. Tematyka technologii i ich wpływu na życie pojawia się od klasy IV.

4. INNOWACJE JĘZYKOWE I LITERACKIE

Innowacja „Słowo tygodnia” stymuluje do poszukiwania rzadkich kontekstów leksykalnych, tworzenia gier językowych dla klasy i budowania bogatych stylizacji literackich.

5. POSZERZANIE WIEDZY I ZAJNTERESOWAŃ

Kolejne innowacje w serii pozwalają uczniom na poszerzenie wiedzy i rozbudzenie humanistycznych zainteresowań.

KORZYŚCI DLA KĄDZEGO UCZNIĄ

Indywidualne podejście i elastyczne metody pracy.

Lepsze zrozumienie, motywacja i pewność siebie.

Poczucie przynależności i akceptacji w klasie.

Rozwijanie potencjału i osiągnięcie sukcesów.

Przygotowanie do życia, w którym każdy ma znaczenie.

6 SYSTEM OCENIANIA, SAMOOCENY I MONITOROWANIA POSTĘPÓW

Tradycyjny, sumatywny model oceniania (błędy i stopnie) zostaje w tym programie zastąpiony **modelami oceniania kształtującego**, skoncentrowanymi na informacji zwrotnej oraz przyroście umiejętności ucznia.

6.1. Ocenianie kształtujące w praktyce polonistycznej

Ocenianie bieżące w serii „Moim zdaniem” ma charakter diagnostyczny i wspierający. Składa się z czterech powiązanych filarów:

1. **Cele lekcji w języku ucznia** – każde zajęcia rozpoczynają się od jasnego zdefiniowania tego, czego i po co uczeń będzie się uczył.
2. **Kryteria sukcesu (NaCoBeZU – Na Co Będę Zwracać Uwagę)** – każde zadanie twórcze, wypowiedź pisemna czy projekt w *Laboratorium projektów i doświadczeń* zostało wyposażone w precyzyjnie sformułowane kryteria sukcesu (np. „1. List ma poprawną budowę; 2. Wyraźnie pokazujemy różnicę między sytuacją oficjalną a nieoficjalną”). Dzięki temu uczeń dokładnie wie, co podlega weryfikacji.
3. **Konstruktywna informacja zwrotna (IZ)** – zamiast suchej oceny cyfrowej nauczyciel stosuje informację zwrotną zawierającą wyszczególnienie dobrych elementów pracy, wskazanie tego, co wymaga poprawy, oraz podanie konkretnych wskazówek, jak tę poprawę wykonać.
4. **Ocenianie w dialogu** – ocena jest efektem porozumienia i rozmowy między nauczycielem (towarzyszem procesu edukacyjnego) a uczniem.

6.2. Systemowa samoocena i autorefleksja

Zgodnie z wytycznymi reformy „Kompas Jutra” i Profilu Absolwenta IBE uczeń musi wykształcić umiejętność brania odpowiedzialności za własną naukę. Program nauczania „Moim zdaniem” realizuje to poprzez następujące elementy:

- **Sekcja *Co już wiesz? Co umiesz?*** – umieszczone na końcach działów schematy rysunkowe i mapy myśli pozwalają uczniom na nazwanie zdobytych umiejętności, określenie swoich mocnych stron oraz zidentyfikowanie obszarów wymagających dalszej pracy.
- **Samoocena w *Laboratorium projektów i doświadczeń*** – po zakończeniu projektów zespołowych uczniowie samodzielnie oraz na podstawie głosu grupy oceniają stopień swojego zaangażowania, umiejętność współpracy oraz organizację czasu.
- **Metakognicja** – pytania refleksyjne prowokują ucznia do namysłu nad samym procesem poznawczym (*Jak się dziś uczyłam/uczyłem? Która metoda – wizualna czy ruchowa – pomogła mi lepiej zapamiętać pojęcie?*).

6.3. Monitorowanie postępów i ewaluacja programu

Ewaluacja realizacji celów programu odbywa się wielopoziomowo w toku całego roku szkolnego:

- **Diagnoza wstępna i końcowa** – przeprowadzana na początku i na końcu każdego roku szkolnego w celu zbadania realnego przyrostu wiedzy i umiejętności.
- **Obserwacja bieżąca** – monitorowanie zaangażowania uczniów podczas dni tematycznych, dyskusji filozoficznych oraz pracy w parach/grupach.
- **Portfolio ucznia** – gromadzenie przez uczniów ich prac twórczych (np. minipublikacji *Książka o mnie* czy kart bohaterów) pozwala na prześledzenie osobistego rozwoju i przyrostu kompetencji na przestrzeni lat.

Seria „Moim zdaniem” realizuje – jak to przedstawiono powyżej – założenia podstawy programowej w zakresie samooceny w sposób pogłębiony i konsekwentny. Samoocena nie jest dodatkiem, lecz integralnym elementem procesu dydaktycznego, szczególnie w działaniach projektowych i doświadczeniach edukacyjnych.

W podręcznikach oraz dodatkowych materiałach dla nauczyciela i ucznia samoocena prowadzona jest w sposób systematyczny m.in. poprzez sekcje podsumowujące, w których pojawia się autorefleksja poznawcza, nazywanie zdobytych umiejętności, formułowanie oczekiwań, ocenianie własnych postępów, pytania refleksyjne o charakterze samooceny.

Najważniejszym elementem samooceny są kryteria sukcesu, wyraźnie obecne szczególnie w *Laboratorium projektów i doświadczeń*, a także w *Ćwiczeniach* w odniesieniu do wszystkich typów tekstów tworzonych przez uczniów.

System oceniania, samooceny i monitorowania postępów

Tradycyjny, sumatywny model oceniania (błędy i stopnie) zostaje w tym programie zastąpiony modelami oceniania kształtującego, skoncentrowanymi na informacji zwrotnej oraz przyroście umiejętności ucznia.

6.1 Ocenianie Kształtujące w praktyce polonistycznej

Ocenianie bieżące w serii „Moim zdaniem” ma charakter diagnostyczny i wspierający. Składa się z czterech powiązanych filarów:

Cele lekcji w języku ucznia

Każde zajęcia rozpoczynają się od jasnego zdefiniowania tego, czego i po co uczeń będzie się uczył.

Kryteria sukcesu (NaCoBeZU – Na Co Będę Zwracać Uwagę)

Każde zadanie twórcze, wypowiedź pisemna, list czy projekt w Laboratorium pomysłów i doświadczeń posiada precyzyjnie sformułowane kryteria sukcesu. Dzięki temu uczeń dokładnie wie, co podlega weryfikacji.

Konstruktwna informacja zwrotna (IZ)

Zamiast suchej oceny cyfrowej, nauczyciel stosuje informację zwrotną zawierającą wyszczególnienie dobrych elementów pracy, wskazanie tego, co wymaga poprawy oraz konkretne wskazówki, jak tę poprawę wykonać.

Ocenianie w dialogu

Ocena jest efektem porozumienia i rozmowy między nauczycielem (towarzyszem procesu edukacyjnego) a uczniem.

6.2 Systemowa samoocena i autorefleksja

Zgodnie z wytycznymi reformy „Kompas Jutra” i Profilu Absolwenta IBE, uczeń musi wykształcić umiejętność brania odpowiedzialności za własną naukę. Program „Moim zdaniem” realizuje to poprzez:

Sekcja „Podsumujmy...”

Umieszczone na końcach działań schematy rysunkowe i mapy myśli pozwalają uczniom na nazwanie zdobytych umiejętności, określenie swoich mocnych stron oraz zidentyfikowanie obszarów wymagających dalszej pracy.

Samoocena w Laboratorium

Po zakończeniu projektów zespołowych uczniowie samodzielnie (oraz w oparciu o głos grupy) oceniają stopień swojego zaangażowania, umiejętność współpracy oraz organizację czasu.

Metakognicja

Pytania refleksyjne prowokują ucznia do namysłu nad samym procesem poznawczym (Jak się dziś uczyłem? Która metoda – wizualna czy rachowa – pomogła mi lepiej zapamiętać pojęcie?).

6.3 Monitorowanie postępów i Ewaluacja programu

Ewaluacja stopnia realizacji celów programu odbywa się wielopoziomowo w toku całego roku szkolnego:

Diagnoza wstępna i końcowa

Przeprowadzana na początku i na końcu każdego roku szkolnego w celu zbadania realnego przyrostu wiedzy i umiejętności.

Obserwacja bieżąca

Monitorowanie zaangażowania uczniów podczas dni tematycznych, dyskusji filozoficznych oraz pracy w parach.

Portfolio ucznia

Gromadzenie prac twórczych, minipublikacji (np. „Książka o mnie”) czy kart bohaterów, co pozwala na wizualne prześledzenie osobistego rozwoju i przyrostu kompetencji na przestrzeni lat.

Seria „Moim zdaniem” realizuje założenia podstawy programowej w zakresie samooceny w sposób pogłębiony i konsekwentny. Samoocena nie jest dodatkiem, lecz integralnym elementem procesu dydaktycznego, szczególnie w działaniach projektowych i doświadczeniach edukacyjnych.

Samoocena w praktyce – jak ją wspieramy?

W podręcznikach i materiałach dodatkowych dla ucznia samoocena występuje systematycznie.

Sekcje podsumowujące zawierają autorefleksję poznawczą, nazywanie umiejętności, formułowanie oczekiwań i ocenę postępów.

Pytania refleksyjne pomagają uczniowi zastanowić się nad własnym uczeniem się i wyborem najsukceszniejszych metod.

Najważniejszym elementem samooceny są kryteria sukcesu – szczególnie obecne w „Laboratorium projektów i doświadczeń” oraz w zeszytach ćwiczeń do wszystkich typów tekstów tworzonych przez uczniów.

7 SZCZEGÓŁOWY PLAN DLA KLASY IV

Materiał nauczania w klasie IV został podzielony na 9 zintegrowanych rozdziałów. Każdy z nich ma przypisaną wiodącą kompetencję przyszłości, wokół której zorganizowane są teksty literackie, zagadnienia z zakresu gramatyki funkcjonalnej, ortografii, edukacji medialnej oraz autorskie *Laboratoria projektów i doświadczeń*.

Rozdział I: *Poznajemy siebie i innych. O emocjach, relacjach i uczeniu się*

- **Wiodąca kompetencja:** kompetencje osobiste, społeczne oraz umiejętność uczenia się (samoświadomość, relacje, adaptacja).
- **Zagadnienia literackie i kulturowe:** budowanie poczucia bezpieczeństwa na nowym etapie edukacyjnym; pojęcia: podmiot liryczny, narrator i świat przedstawiony (Weronika Kurosz, *Moje lato z szablózębnym*); refleksja nad tożsamością i samoakceptacją; odkrywanie w sobie kreatywności.
- **Świadomość językowa i ortografia:** wprowadzenie do zasad poprawnego posługiwania się językiem w grupie rówieśniczej; podstawy komunikacji językowej; przypomnienie pojęć: alfabet, samogłoska, spółgłoska, sylaba; przypomnienie informacji o czasowniku.
- **Tworzenie wypowiedzi i edukacja medialna:** sposoby na efektywne tworzenie notatki (wprowadzenie technik myślenia wizualnego); opisywanie twarzy, skonstruowanie planu ramowego, wspólne tworzenie opowieści w parach i grupach; autoprezentacja – mówienie o swoich doświadczeniach i zainteresowaniach.
- **Działania innowacyjne i aktywizujące:** wdrożenie systemowej innowacji „Słowo tygodnia” (rozpoczęcie rytuału).
 - o Ćwiczenia integracyjne oparte na neurodydaktyce i emocjach.
- **Laboratorium projektów i doświadczeń** (podsumowanie działu):
 - o **Zadanie 1: Sztuka autoprezentacji** – przygotowanie krótkiego nagrania, w którym uczeń o sobie opowiada.
 - o **Zadanie 2: Moje wizualne przybory** – przygotowanie zestawu 20 uniwersalnych ikon przydatnych do notowania na różnych przedmiotach szkolnych (z kryteriami sukcesu: spójność stylu, czytelność, podpis).
 - o **Zadanie 3: Książka o mnie** – stworzenie minipublikacji zawierającej autoportret, mapę myśli o pasjach, notatkę rysunkową o swoich talentach i ważny cytat. Ustna prezentacja projektu na forum klasy (trening autoprezentacji: 4–7 minut).
- **Odniesienia do podstawy programowej:** 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.8, 2.4, 3.5, 3.10, 4.1, 4.6, 4.7, 4.8, 5.1, 5.3, 5.4, 5.5, 7.1, 7.3.

Rozdział II: *Pośród słów i znaczeń. Język jako narzędzie myślenia i komunikacji*

- **Wiodąca kompetencja:** kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji (język jako narzędzie krytycznego myślenia).
- **Zagadnienia literackie i kulturowe:** język i styl tekstów literackich bliskich życiu dzieci (Joanna Olech, *Dynastia Miziołków*); rola i funkcja humoru w literaturze; pierwsze wrażenia z lektury; badanie wpływu środków stylistycznych na czytelnika; debata nad rolą asertywności.
- **Świadomość językowa i ortografia:** wyrazy potoczne a oficjalne – kiedy i jak ich używać (tworzenie słownika wyrazów potocznych); wprowadzenie pojęć: synonim, antonim; rola słownictwa wartościującego; poprawna odmiana i funkcje rzeczownika w wypowiedziach.

- **Tworzenie wypowiedzi i edukacja medialna:** redagowanie opinii i stanowiska; zasady kompozycji (akapit, wstęp, rozwinięcie, zakończenie); sztuka formułowania argumentacji dostosowanej do odbiorcy; korespondencja tradycyjna i elektroniczna.
- **Działania innowacyjne i aktywizujące:** praca z postaciami przewodnimi – profesorka Frazea (oswajanie pojęcia frazeologizmu w kontekście synonimów) oraz doktor Leksem (wskazówki poprawnościowe, np. rozróżnianie użycia słów *dzięki* i *przez*).
- **Laboratorium projektów i doświadczeń (podsumowanie działu):**
 - o **Zadanie 1:** *Sytuacja oficjalna i nieoficjalna* – przygotowanie krótkiej scenki w dwóch sytuacjach komunikacyjnych: oficjalnej i nieoficjalnej.
 - o **Zadanie 2:** *To samo na wiele sposobów* – projekt zespołowy (plansza lub infografika) prezentujący wybrane wyrazy wraz z ich bogatą siecią synonimów oraz pisemnym wyjaśnieniem, dlaczego warto unikać powtórzeń w tekście.
 - o **Zadanie 3:** *Mój polonistyczny bilans* – napisanie tradycyjnego listu do wybranej osoby w którym uczeń opisuje, czego nauczył się w tym rozdziale, stosuje przy tym kryteria sukcesu dla formy listu oraz uzasadnia swoje zdanie.
- **Odniesienia do podstawy programowej:** 1.1, 1.3, 2.2, 2.3, 2.8, 2.1, 3.2, 3.5, 3.6, 3.7, 3.10, 4.4, 4.7, 4.8, 6.2.

Rozdział III: *Od pomysłu do działania. Słowa w służbie przedsiębiorczości*

- **Wiodąca kompetencja:** kompetencje w zakresie przedsiębiorczości (samodzielność, inicjatywa, organizacja zasobów).
- **Zagadnienia literackie i kulturowe:** teksty literackie i użytkowe, ukazujące przedsiębiorcze działania dzieci, zaradność, współpracę rówieśniczą oraz wyciąganie wniosków z porażek.
- **Świadomość językowa i ortografia:** powtórzenie wiadomości o poznanych dotychczas zasadach ortograficznych i rozbudowanie ich o nowe informacje; funkcjonalne wykorzystanie języka w komunikatach perswazyjnych; utrwalenie wiadomości o częściach mowy (przymiotnik); budowa rodziny wyrazów.
- **Tworzenie wypowiedzi i edukacja medialna:** komponowanie wypowiedzi o charakterze użytkowym: ogłoszenie, opis przedmiotu i postaci, elementy prostej reklamy; moduł medialny – analiza wpływu reklamy na zachowania i decyzje codzienne uczniów; odróżnianie informacji o faktach od opinii w komunikatach promocyjnych.
- **Działania innowacyjne i aktywizujące:** **Dzień Tematyczny: Światowy Tydzień Przedsiębiorczości (listopad)* – warsztaty z kreatywnego generowania pomysłów i planowania.
 - o Wykorzystanie elementów zwinnego zarządzania (*eduScrum*) przy podziale ról w zespole.
- **Laboratorium projektów i doświadczeń (podsumowanie działu):**
 - o **Zadanie projektowe:** *Nasz pierwszy biznes* – kompleksowy projekt grupowy polegający na stworzeniu realistycznego planu biznesowego fikcyjnej firmy (np. szkolnego sklepiku ze smakołykami, manufaktury zakładek do książek). Projekt wymaga: wyboru produktu (z wykorzystaniem recyklingu), ustalenia prostego budżetu (koszty materiałów, szacowanie zysku), zaplanowania promocji (ogłoszenia, ulotki) oraz analizy ryzyka (co może pójść nie tak i jak temu zapobiec).
- **Odniesienia do podstawy programowej:** 1.1, 1.2, 1.4, 3.6, 4.3, 4.4, 4.8, 5.4, 6.4.

Rozdział IV: *Nasze korzenie. Między przeszłością a teraźniejszością*

- **Wiodąca kompetencja:** kompetencje obywatelskie (tożsamość, tradycja, prawa i obowiązki).
- **Zagadnienia literackie i kulturowe:** praktyki lekturowe – legendy polskie i europejskie ważne dla kultury narodowej i regionalnej (np. o powstaniu państwa polskiego, o Piaście, o Warszawie i Sawie); symbole narodowe, omówienie i analiza tekstu hymnu narodowego (*Mazurek Dąbrowskiego*); współczesne postrzeganie patriotyzmu; poznanie i analiza praw dziecka (w tym prawa do wyrażania własnego zdania).
- **Świadomość językowa i ortografia:** wprowadzenie pojęć: legenda, element realistyczny, fantastyczny i historyczny; analiza budowy wiersza i nazywanie jego elementów; ortografia funkcjonalna – zasady pisowni wyrazów z *ch* oraz *h* osadzone w motywach historycznych i legendarnych.
- **Tworzenie wypowiedzi i edukacja medialna:** przekształcanie cudzych tekstów – sporządzanie planu odtwórczego legendy; ustne opowiadanie historii w sposób ciekawy i angażujący odbiorcę.

- **Działania innowacyjne i aktywizujące:** edukacyjne gry planszowe utrwalające wiedzę o symbolach i tekstach kultury (ruch pionka zależy od poprawnej odpowiedzi na pytania merytoryczne lub ortograficzne).
- **Laboratorium projektów i doświadczeń (podsumowanie działu):**
 - o **Zadanie 1: Prezentacja legendy** – ustne zrelacjonowanie wybranej polskiej legendy z wykorzystaniem rekwizytów lub elementów wizualnych wzbogacających prezentację (ocena płynności, wyrazistości i kompozycji).
 - o **Zadanie 2: Współczesny patriota** – stworzenie w grupach niewielkiego komiksu (minimum 6 ilustracji), którego bohaterem jest współczesny patriota dbający w codziennym życiu o przyrodę, język, ludzi lub symbole narodowe.
 - o **Zadanie 3: Piosenka o prawach dziecka** – Napisanie tekstu rymowanej piosenki o prawach dziecka i dobranie do niej linii melodycznej (tradycyjnej lub wygenerowanej cyfrowo).
- **Odniesienia do podstawy programowej:** 1.3, 2.1, 2.4, 2.5, 2.8, 3.8, 4.2, 4.6, 4.8, 5.1, 5.2, 7.3, 7.4, 7.6.

Rozdział V: Od liczby do wynalazku. Jak działa nasz świat?

- **Wiodąca kompetencja:** kompetencje matematyczne, przyrodnicze i technologiczne (STEM, myślenie algorytmiczne, logika przyczynowo-skutkowa).
- **Zagadnienia literackie i kulturowe:** teksty popularnonaukowe i literackie biografie (np. o Marii Skłodowskiej-Curie i innych wielkich odkrywca); literatura jako przestrzeń do interpretacji zjawisk otaczającego świata.
- **Świadomość językowa i ortografia:** wykorzystanie pojęć: przyimek, wyrażenie przyimkowe, równoważnik zdania, zdanie; różnice między planem ramowym a szczegółowym; ortografia funkcjonalna – zasady pisowni z rz oraz ż w terminologii naukowej i praktycznej; badanie zależności przyczynowo-skutkowych w strukturze wypowiedzi; malowanie słowami, czyli czym jest obraz poetycki i sposoby jego wyrażania.
- **Tworzenie wypowiedzi i edukacja medialna:** tworzenie notatek syntetycznych; tamigłówki językowe, szyfry i kodowanie informacji jako systemy znaków;
- **Działania innowacyjne i aktywizujące:** aktywne metody podsumowania (np. gra losowa z wykorzystaniem 20 kolorowych kubków i celowania piłeczką, gdzie numery kubków odpowiadają pytaniom sprawdzającym logiczne myślenie gramatyczne).
- **Laboratorium projektów i doświadczeń (podsumowanie działu):**
 - o **Zadanie 1: Kości opowieści (Story Cubes DIY)** – samodzielne przygotowanie przez pary uczniów dwóch papierowych kostek, na których ścianach rysowane są elementy świata przedstawionego (bohaterowie, czas, miejsce, wydarzenia). Następnie po wymianie kostek z inną parą i losowym rzucie – napisanie spójnego strukturalnie opowiadania zawierającego wylosowane elementy.
 - o **Zadanie 2: Katalog wynalazków przyszłości** – projekt grupowy polegający na zaprojektowaniu i narysowaniu wynalazku ułatwiającego codzienne funkcjonowanie w szkole lub domu, wraz z precyzyjnym opisem jego działania.
 - o **Zadanie 3: Prezentacja interesującej polskiej osoby** – projekt, który polega na wytypowaniu inspirującej Polki/Polaka, którzy osiągnęli sukces, a następnie przygotowaniu prezentacji, podczas której uczniowie przybliżą biografie wybranej osoby.
- **Odniesienia do podstawy programowej:** 2.4, 3.1, 3.5, 3.8, 3.10, 4.1, 4.5, 4.6, 4.8, 6.1, 6.3.

Rozdział VI: Barwy kultury. Twórcze myślenie w praktyce

- **Wiodąca kompetencja:** kompetencje 4K – kreatywność, kooperacja, komunikacja, krytyczne myślenie.
- **Zagadnienia literackie i kulturowe:** podróż do świata baśni (klasyka baśniopisarstwa światowego); wyznaczenie cech baśni (czas i miejsce akcji, walka dobra ze złem, motywy fantastyczne, morał i nauka życiowa); rodzaje prowadzenia narracji.
- **Świadomość językowa i ortografia:** typy wypowiedzi pod względem celu wypowiedzi (oznajmujące, pytające, rozkazujące); funkcjonalne stosowanie znaków interpunkcyjnych na końcu wypowiedzi (kropka, przecinek, znak zapytania, wykrzyknik); umiejętność poprawnego zapisu dialogu; celebrowanie *Międzynarodowego Dnia Języka Ojczystego* – dbałość o poprawność językową jako wyraz patriotyzmu.

- **Tworzenie wypowiedzi i edukacja medialna:** pisanie twórczego opowiadania z zachowaniem kompozycji trójdzielnej; formułowanie i uzasadnianie opinii o bohaterach literackich; twórcza kooperacja w zespołach.
- **Działania innowacyjne i aktywizujące:** turnieje klasowe i gry zespołowe (np. rywalizacja rzędów w szybkim i poprawnym odpowiadaniu na wylosowane pytania z teorii literatury i interpunkcji).
- **Laboratorium projektów i doświadczeń (podsumowanie działu):**
 - o **Zadanie 1: Karty bohaterów baśniowych** – klasowy projekt polegający na stworzeniu spójnego albumu kart postaci. Każda grupa przygotowuje kartę jednej wybranej postaci z omówionych baśni, zawierającą autorską ilustrację, listę cech charakteru, wykaz relacji z innymi bohaterami i ewentualne informacje dodatkowe (zgodnie z kryteriami sukcesu).
 - o **Zadanie 2: Plakat poprawności językowej** – zaprojektowanie w grupach atrakcyjnego wizualnie plakatu dla rówieśników, pokazującego, jak ważne jest stosowanie poprawnych form wyrazów i sformułowań.
- **Odniesienia do podstawy programowej:** 1.1, 1.2, 2.4, 2.5, 2.6, 2.8, 3.10, 4.4, 4.6, 4.7, 4.8.

Rozdział VII: *Ścieżki wyobraźni. Czytamy, oglądamy, tworzymy*

- **Wiodąca kompetencja:** świadomość i ekspresja kulturalna (edukacja teatralna, muzealna i wizualna).
- **Zagadnienia literackie i kulturowe:** pojęcia związane z teatrem (scena, widownia, kurtyna, sufler, plakat teatralny, premiera); pojęcia związane z wizytą w muzeum i galerii sztuki; biogram i twórczość malarska (np. Vincent van Gogh); środki stylistyczne: wyraz dźwiękonaśladowczy.
- **Świadomość językowa i ortografia:** wykorzystanie środków poetyckich do opisu wrażeń estetycznych i nazywania emocji; ćwiczenia słownikowe związane ze sztuką; wzbogacanie słownictwa.
- **Tworzenie wypowiedzi i edukacja medialna:** redagowanie oficjalnych zaproszeń na wydarzenia kulturalne; interpretacja głosowa utworów poetyckich; opis dzieła sztuki (obrazu) i emocji, które wywołuje.
- **Działania innowacyjne i aktywizujące:** *metoda stacji zadaniowych (np. „Stacje z Van Goghkiem” – uczniowie wędrują po klasie, analizując reprodukcje dzieł, nazywając emocje i dobierając epitety); tworzenie i prezentacja miniprezentacji w technice teatryku kamishibai.
- **Laboratorium projektów i doświadczeń (podsumowanie działu):**
 - o **Zadanie 1: Żywe Obrazy** (przekład intersemiotyczny) – indywidualne zadanie polegające na wybraniu znanej dzieła malarskiego (np. *Dama z gronostajem* Leonarda da Vinci), przeanalizowaniu jego kolorystyki, tła, stroju i pozy postaci, a następnie odtworzeniu tego dzieła w rzeczywistości i uwiecznieniu w formie fotografii (samocena stopnia odwzorowania).
 - o **Zadanie 2: Przewodnik kulturalny** – wspólne sprawdzenie bieżących ofert najbliższych teatrów lub muzeów, wybór jednego wydarzenia i przygotowanie (po ewentualnym udziale lub wirtualnym spacerze) klasowej rekomendacji w formie zaproszenia lub plakatu.
- **Odniesienia do podstawy programowej:** 2.1, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 4.3, 4.7, 4.8, 5.5, 7.7.

Rozdział VIII: *W sieci możliwości. Mapa cyfrowego świata*

- **Wiodąca kompetencja:** kompetencje cyfrowe oraz higiena medialna (bezpieczeństwo, krytycyzm w sieci).
- **Zagadnienia literackie i kulturowe:** teksty literackie diagnozujące uzależnienie od technologii i relacje rodzinne w erze ekranów (Marc-Uwe Kling, *Dzień, w którym babcia popsuta internet*); rola świata *offline* jako przestrzeni budowania autentycznych więzi.
- **Świadomość językowa i ortografia:** rozpoznawanie fake newsów; części mowy w komunikatach cyfrowych; zasady stopniowania przysłówków w kontekście technologicznym; odróżnianie tekstów informacyjnych od literackich.
- **Tworzenie wypowiedzi i edukacja medialna:** pisanie listu elektronicznego (e-mail) z zachowaniem netykiety i zasad stosowanych w sytuacji oficjalnej i nieoficjalnej; aktywne wyszukiwanie informacji w internecie i porównywanie wiarygodności różnych źródeł; zasady higieny cyfrowej (przebodźcowanie, czas przed ekranem).
- **Działania innowacyjne i aktywizujące:** **Dzień Tematyczny: Dzień bez Komputera* (maj) – klasowy eksperyment i dyskusja nad nawykami cyfrowymi uczniów bez wzajemnego oceniania.

- **Laboratorium projektów i doświadczeń (podsumowanie działu):**
 - o **Zadanie 1:** *Quiz* – grupowe przygotowanie quizu, który dotyczy zagadnień poruszanych w omawianym rozdziale, a następnie wspólne podjęcie próby rozwiązania przygotowanych przez uczniów zestawów pytań.
 - o **Zadanie 2:** *Mój cyfrowy detoks* (dziennik aktywności) – projekt polegający na prowadzeniu przez tydzień osobistych zapisków dotyczących aktywności w internecie (czas, cel, aplikacja), a następnie wyciągnięciu wniosków i sformułowaniu 3 zasad własnej higieny cyfrowej.
 - o **Zadanie 3:** *Detektywi sieciowi* – praca w parach: wyszukanie w zweryfikowanych źródłach odpowiedzi na intrygujące pytania technologiczne (np. *Dlaczego klawiatura ma układ QWERTY? Czy AI popełnia błędy?*) i spisanie ich własnymi słowami wraz z podaniem bibliografii sieciowej.
- **Odniesienia do podstawy programowej:** 1.1, 1.2, 4.3, 4.8, 6.1, 6.3, 6.5.

Rozdział IX: Porozumienie w różnorodności. Razem w świecie różnic

- **Wiodąca kompetencja:** kompetencje w zakresie wielojęzyczności; inkluzja, empatia i szacunek dla inności (neuro-różnorodność, tolerancja, podsumowanie roku).
- **Zagadnienia literackie i kulturowe:** literatura poruszająca zagadnienie subiektywnego postrzegania normy społecznej i neuro-różnorodności (Per Nilsson *Inny niż wszyscy*); dyskusja nad pojęciem normalności; kształtowanie postaw akceptacji własnych i cudzych unikalnych cech; rozumienie potrzeb i marzeń innych; rozwój empatii.
- **Świadomość językowa i ortografia:** całoroczna powtórka w formie syntetycznych map myśli i stacji zadaniowych (przypomnienie części mowy, przypadków, środków stylistycznych i pojęć teoretycznoliterackich).
- **Tworzenie wypowiedzi i edukacja medialna:** konstruowanie pozdrowień; formułowanie dojrzałych wypowiedzi argumentacyjnych; podsumowanie minionego roku szkolnego w formie debaty lub dyskusji w grupach.
- **Działania innowacyjne i aktywizujące:** ewaluacja innowacji „Słówko tygodnia” – stworzenie klasowego słownika pojęć najchętniej używanych przez uczniów w ciągu roku.
- **Laboratorium projektów i doświadczeń (podsumowanie roku):**
 - o **Zadanie 1:** *Wyzwanie czytelnicze* – przeczytanie i zaprezentowanie na forum klasy ciekawej książki młodzieżowej / dla dzieci, która rozbudzi w innych uczniach ciekawość czytelniczą.
 - o **Zadanie 2:** *Jak radzić sobie z hejtem?* – grupowe zadanie, którego celem jest stworzenie zrozumiałych i praktycznych sposobów radzenia sobie ze współczesnym problemem – hejtem.
 - o **Zadanie 3:** *Pudełko dobrych słów* – przygotowanie klasowego stoika/pudełka dobrych słów, w którym znajdują się miłe i wspierające zdania. Ich odczytanie nastąpi na początku piątej klasy (tuż po powrocie z wakacji).
- **Odniesienia do podstawy programowej:** 1.2, 1.4, 1.6, 2.5, 3.1, 3.10, 4.4, 5.1, 5.3, 5.4, 5.5.

Ramowy rozkład godzin dla klasy IV (sugerowany):

- Łączna liczba godzin w roku szkolnym: ok. 175 godzin (przy założeniu 5 godzin tygodniowo).
- Rozdział I (ok. 25 godz. – zwiększona pula na proces adaptacji i oswajania narzędzi wizualnych).
- Rozdziały II–VIII (średnio po 18–20 godzin na każdy rozdział, w tym realizacja *Dni Tematycznych i Laboratoriów*).
- Rozdział IX (ok. 15 godz. – podsumowanie, ewaluacja projektów i bilans roczny).
- Dodatkowo około 35 godzin przeznaczonych na omówienie przynajmniej 4 lektur czytanych w całości (materiały metodyczne do lektur jako materiały dodatkowe są dostępne na stronie internetowej wydawnictwa) oraz inne działania z klasą (godziny do dyspozycji nauczyciela).

8 PERSPEKTYWICZNY UKŁAD RAMOWY DLA KLAS V–VIII

Konstrukcja programu dla kolejnych etapów zakłada płynny przyrost wymagań oraz poszerzenie pojęć poznanych w klasie IV. Każdy rok szkolny przynosi pogłębienie refleksji filozoficznej, kulturowej i medialnej.

8.1. Klasa V – Pogłębienie refleksji z klasy 4 i pierwsze konteksty (wdrożenie w 2027 r.)

W klasie V proces dydaktyczny koncentruje się na przejściu od intuicyjnego odbioru tekstów do porządkowania wiedzy o systemie języka oraz odkrywaniu pierwszych wielkich kodów kultury (mitologii).

- **Wiodące kręgi kompetencyjne i tematyczne:** rozwijanie relacji rówieśniczych, asertywności, tożsamości grupowej oraz komunikacji niewerbalnej.
- **Praktyki lekturowe (kanon obowiązkowy):** wybrane mity greckie, w tym: o stworzeniu świata, o Syzyfie, o Dedalu i Ikarze, o Demeter i Korze. Dodatkowo: powieści i opowiadania współczesne z puli ustalonej z uczniami, poruszające problematykę domu, przyjaźni i emocji dorastania.
- **Świadomość językowa (gramatyka i składnia):** wprowadzenie pojęć: *liczebnik, zaimek, tryb czasownika, podmiot, orzeczenie*. Budowanie zdań pojedynczych i złożonych; analiza zależności między wyrazami w zdaniu.
- **Teoria literatury i kultura:** wprowadzenie pojęć: *tekst kultury, fikcja, powieść, opowiadanie, fabuła, powtórzenie*. Rozpoznawanie komunikatów niewerbalnych.
- **Tworzenie wypowiedzi:** nauka tworzenia dłuższej formy charakterystyki postaci (w tym postaci mitologicznych i fikcyjnych) oraz posługiwania się układem graficznym tekstu (akapity, marginesy, wyróżnienia).
- **Edukacja medialna:** odróżnianie faktu od opinii w codziennych wiadomościach sieciowych, higiena cyfrowa (zarządzanie czasem przed ekranem).

8.2. Klasa VI – Kompetencje komunikacyjne i leksykalne (wdrożenie w 2028 r.)

Klasa VI zamyka pierwszą część drugiego etapu edukacyjnego. Kładzie mocny nacisk na poprawność składniową, wzbogacanie leksyki o metaforykę oraz krytyczne podejście do manipulacji w świecie rzeczywistym.

Wiodące kręgi kompetencyjne i tematyczne: kompetencje językowe, estetyczne i logiczne. Rozumienie znaczenia etyki słowa.

- **Praktyki lekturowe (kanon obowiązkowy):** wybrane fragmenty Biblii, w tym opis stworzenia świata oraz przypowieści: o miłosiernym Samarytaninie i o synu marnotrawnym.
- **Świadomość językowa (gramatyka i składnia):** wprowadzenie pojęć: *spójnik, głoska dźwięczna/bezdźwięczna, ustna/nosowa*. Funkcjonalne stosowanie znaków interpunkcyjnych w różnych typach wypowiedzi z wykorzystaniem pełnej wiedzy o składni.
- **Teoria literatury i kultura:** wprowadzenie pojęć: *przypowieść, wyliczenie, metafora/przenośnia*. Interpretacja głosowa trudniejszych utworów lirycznych.

- **Tworzenie wypowiedzi:** redagowanie opisów krajobrazu i przeżyć wewnętrznych; pisanie sprawozdań z wydarzeń szkolnych lub kulturalnych.
- **Edukacja medialna:** rozpoznawanie intencji nadawcy komunikatów publicznych i perswazyjnych (w tym prostych mechanizmów manipulacji językowej).

8.3. Klasa VII – Wielka klasyka i retoryka (wdrożenie w 2029 r.)

W klasie VII następuje skokowy przyrost wymagań o charakterze analitycznym, retorycznym i abstrakcyjnym. Treści organizowane są wokół trudniejszych życiowych doświadczeń jednostki i społeczeństwa.

- **Wiodące kręgi kompetencyjne i tematyczne:** debata, argumentacja oficjalna, tożsamość narodowa oraz ekofilozofia (odpowiedzialność człowieka za Ziemię i klimat).
- **Praktyki lekturowe (kanon obowiązkowy):** Ignacy Krasicki (wybrane bajki); Adam Mickiewicz (*Dziady*, cz. II, *Reduta Ordoña*, *Śmierć Pułkownika*, *Pan Tadeusz – Inwokacja*, wybrana ballada); Juliusz Słowacki (*Ballady*); wybrana nowela Bolesława Prusa lub Henryka Sienkiewicza; Charles Dickens (*Opowieść wigilijna*); Agatha Christie (*I nie było już nikogo*).
- **Świadomość językowa (gramatyka i składnia):** słowotwórstwo (*formant*, *wyraz podstawowy i pochodny*); zaawansowana składnia (*przydawka*, *dopełnienie*, *okolicznik*, *zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie*, *imiestowy przymiotnikowe* i *przysłówkowe*, *imiestowowy równoważnik zdania*, *mowa zależna i niezależna*). Zagadnienia historyczno-językowe: *archaizmy*, *neologizmy*, *terminy naukowe*.
- **Teoria literatury i kultura:** rozróżnianie rodzajów literackich (*epika*, *liryka*, *dramat*); pojęcia: *fraszka*, *bajka*, *nowela*, *punkt kulminacyjny*, *alegoria*, *kontrast*, *symbol*, *pytanie retoryczne*.
- **Tworzenie wypowiedzi:** formowanie dojrzałych, pisemnych i ustnych wypowiedzi argumentacyjnych (*rozprawka*, *list otwarty*, *przemówienie*), opisywanie dzieł sztuki z elementami interpretacji, tworzenie pism oficjalnych.
- **Edukacja medialna i AI:** analiza krytyczna przekazów, identyfikowanie mechanizmów bańki informacyjnej i błędów poznawczych. Etyczne, legalne i krytyczne korzystanie z treści medialnych oraz zasady netykiety.

8.4. Klasa VIII – Synteza wiedzy, kształtowanie dojrzałości i wyzwania przyszłości (wdrożenie w 2030 r.)

Ostatni rok szkoły podstawowej to czas systematyzacji wiedzy, krytycznej oceny współczesnego świata medialnego oraz budowania dojrzałości emocjonalnej i osobistej odporności psychicznej przed dalszą edukacją.

- **Wiodące kręgi kompetencyjne i tematyczne:** asertywność w komunikacji, przeciwdziałanie dezinformacji, autorefleksja nad własną twórczością jako narzędziem dobrostanu psychicznego.
- **Praktyki lekturowe (kanon obowiązkowy):** Jan Kochanowski (*Tren VII, VIII*, wybrane fraszki); Aleksander Kamiński (*Kamienie na szaniec*); wybrane opowiadanie lub jednoaktówka Sławomira Mrożka; wybrane opowiadanie Idy Fink; Eric-Emmanuel Schmitt (*Oskar i pani Róża*); Antoine de Saint-Exupéry (*Mały Księżę*). Teksty publicystyczne, felietony, reportaże, eseje filozoficzne i popularnonaukowe.
- **Świadomość językowa i socjolingwistyka:** korekta własnych tekstów pod względem stylistycznym i ortograficznym; czasownik w różnych aspektach i stronach; badanie nacechowania słownictwa (w tym rozpoznawanie i eliminowanie wulgaryzmów oraz agresji językowej).
- **Teoria literatury i kultura:** wykorzystanie pojęć: *parafrazowanie*, *dezinformacja*, *manipulacja*, *dyskryminacja*, *perswazja*, *profilowanie treści*. Interpretacja tekstów kultury należących do różnych sztuk z wykorzystaniem szerokiego kontekstów (biograficznego, historycznego, filozoficznego).
- **Tworzenie wypowiedzi i retoryka:** doskonalenie form rozprawki i przemówienia; transformacje tekstów (*streszczenia syntetyczne*, *parafrazy zaawansowane*); dostosowanie wypowiedzi do założeń retorycznych i audytorium.
- **Edukacja medialna, fake newsy i AI:** zaawansowana weryfikacja prawdy i fałszu. Praktyczne uzyskiwanie informacji za pomocą narzędzi opartych na sztucznej inteligencji (AI) połączone z obowiązkową, krytyczną weryfikacją wygenerowanych danych w niezależnych, źródłach wiedzy – tradycyjnych i cyfrowych.

System oceniania, samooceny i monitorowania postępów

W programie »Moim zdaniem« tradycyjne ocenianie sumatywne zostaje zastąpione ocenianiem kształtującym, informacją zwrotną i monitorowaniem przyrostu umiejętności ucznia.

1.

Ocenianie kształtujące w praktyce polonistycznej

Ocenianie bieżące w serii »Moim zdaniem« ma charakter diagnostyczny i wspierający. Opiera się na czterech filarach:

A. Cele lekcji w języku ucznia

każde zajęcie zaczyna się od jasnego określenia, czego i po co uczeń będzie się uczył.

B. Kryteria sukcesu (NaCoBeZU)

każde zadanie, wypowiedź lub projekt ma precyzyjne kryteria sukcesu; uczeń dokładnie wie, co podlega weryfikacji.

C. Konstruktywna informacja zwrotna (IZ)

nauczyciel wskazuje mocne strony pracy, elementy do poprawy oraz konkretne wskazówki, jak tę poprawę wykonać.

D. Ocenianie w dialogu

ocena jest efektem porozumienia i rozmowy między nauczycielem a uczniem.

2.

Systemowa samoocena i autorefleksja

Program rozwija odpowiedzialność ucznia za własną naukę zgodnie z założeniami »Kompasu Jutra« i Profilu Absolwenta IBE.

A. Sekcja »Podsumujmy...«

schematy rysunkowe i mapy myśli pomagają nazwać zdobyte umiejętności, mocne strony i obszary do dalszej pracy.

B. Samoocena w Laboratorium

po projektach zespołowych uczniowie oceniają własne zaangażowanie, współpracę i organizację czasu.

C. Metakognicja

pytania refleksyjne skłaniają do namysłu nad tym, jak uczeń się uczy i które metody pomagają mu najlepiej zapamiętywać.

3.

Monitorowanie postępów i ewaluacja programu

Ewaluacja realizacji celów programu odbywa się wielopoziomowo przez cały rok szkolny.

A. Diagnostyka wstępna i końcowa

na początku i na końcu roku szkolnego bada się realny przyrost wiedzy i umiejętności.

B. Obserwacja bieżąca

monitorowane jest zaangażowanie uczniów podczas dni tematycznych, dyskusji filozoficznych i pracy w parach.

C. Portfolio ucznia

uczniowie gromadzą prace twórcze, minipublikacje i karty bohaterów, aby śledzić własny rozwój i przyrost kompetencji.

Najważniejsze wnioski

- Samoocena jest integralnym, a nie dodatkowym elementem procesu dydaktycznego.
- W podręcznikach i materiałach dodatkowych pojawia się systematycznie poprzez podsumowania, autorefleksję i pytania samooceny.
- Kluczową rolę pełnią kryteria sukcesu — szczególnie w »Laboratorium projektów i doświadczeń« oraz w zeszytach ćwiczeń przy wszystkich typach tekstów.

Od stopnia do rozwoju: uczeń wie, co umie, nad czym pracuje i jak może się rozwijać.

Podsumowanie i ewaluacja programu

Niniejszy program, spajając ramy Reformy 2026 („Kompas Jutra”) z innowacyjną, zorientowaną na profil absolwenta serią „Moim zdaniem” (GWO), daje nauczycielowi kompletny zestaw narzędzi dydaktycznych. Dbając o dobrostan emocjonalny, wykorzystując myślenie wizualne, neurodydaktykę, kształcenie kompetencji kluczowych i ocenianie kształtujące, dokument ten przesuwa punkt ciężkości z mechanicznego odtwarzania wiedzy na budowanie rzeczywistej sprawczości, krytycznego myślenia i kreatywności uczniów.

Program podlegać będzie systematycznej ewaluacji i modyfikacji wraz z pojawianiem się kolejnych części podręcznika na rynku wydawniczym do roku 2030, co pozwoli na jego stałe dopasowywanie do realnych potrzeb dynamicznych, neuro różnorodnych zespołów klasowych.